کتێب\ گۆڕانە مەزنەکان لە هزرێکەوە دەست پێ دەکەن.. ئەمجەد شاکەلی

(لەگەڵ ئەحمەد بین بیلالدا بەرەو جیهانێکی نوێ)

نووسەر: ئەمجەد شاکەلی
بابەت: باس و لێکۆڵینەوە
دیزاینی بەرگ: ئیسڕا کەمال
دیزاینی ناوەوە: خەبات عارف
چاپخانەی: کارۆ، سلێمانی، کوردستان

بۆ خوێندنەوەی ئەم بابەتە کلیکی ئێرە بکەن..

AmjadShakaliDownload

چیرۆکی “هەر دەمەوێ”.. ئازاد ئەحمەد ئەسوەد.. بۆ یادی تاهیری خەلیلی

بۆ یادی تاهیری خەلیلی

ساڵی 1982 لە گوندی (شەنە)ی نزیك زێڵێ و ناوزەنگ لەسەر سنووری ئێران پێشمەرگە بووم، شیعری (هەر دەمەوێ)م لە گۆقاری (ڕاپەڕین) بڵاو کردەوە، کە گۆقارێکی سیاسی و ئەدەبی بوو چەند ژمارەیەکی کەمی لێ دەرچوو. پاش ماوەیەك بیستمەوە کە هونەرمەند تاهیری خەلیلی ئاوازی بۆ دائەنێ. لەناو شۆڕشدا جگە لە تاهیری خەلیلی، دوو هونەرمەندی تریش خەریکی ئاوازدانان بوون بۆ ئەو شیعرە: لالۆ ڕەنجدەر و، هونەرمەندێکی تر کە خەڵکی گەڕەکی ڕەحیماوای کەرکوك بوو (ناوەکەیم بیر چۆتەوە) لە ناوەندیی کۆمەڵەی ڕەنجدەران لە ناوزەنگ پێشمەرگە بوو. بەڵام دواجار تاهیری خەلیلی کارەکەی

ئەنجام داو، پێم وایە پاش تۆمار کردنی گۆرانییەکە دوو هونەرمەندەکەی تر وازیان هێنا.

لە کۆتایی ساڵی 1982دا بەهۆی نزیك بوونەوەی شەڕی عێراق-ئێران لەو سنوورە، سەرکردایەتیی یەکێتی ئەو ناوچەیەیان چۆڵ کرد و گواستیانەوە سەرگەڵوو و بەرگەڵوو و، هێزەکانی پێشمەرگەش دابەش بوونە سەر چوار مەڵبەند. من لەسەر داوای خۆم گواسترامەوە مەڵبەندی چوار لە بالیسان، بۆ ئەوەی بەشی ڕاگەیاندن (ئیعلام) لەو مەڵبەندە دامەزرێنین. ڕاگەیاندن بەرفراوان بوو و زۆرێك لە نووسەرو ڕۆژنامەوان و هونەرمەندانی ئەو دەڤەرەی لەخۆ گرت. جگە لە من؛ مەریوان وریا قانع، ئیبراهیم عەلی ئەحمەد (بەندی شەوەکار)، هونەرمەندی ئاوازدانەرو کەمانجەژەن مەجید خۆشناو، هونەرمەندی گۆرانیبێژ عەلی عەزیز خاوەن گۆرانیی"ئەی کچە کوردی کەرکوك" و ئەندامی تیپی مۆسیقای سەلاف/کەرکوك بوو، قەنبەری کمانجەژەن ئەویش هەر ئەندامی تیپی مۆسیقای سەلاف بوو لە تەلەڤزیۆنی کەرکوك، هونەرمەندی گۆرانیبێژ مونیر نوری (ناسراو بە مونیر ئاری)، سیار بادینی، شاهین (کوردی باکور بوو)، دکتۆر سالار مستەفا، عەباس ئیسماعیل حەمەد ناسراو بە "عەباس نیووتن" و چەند پێشمەرگەیەکی دی، بەرپرسی ڕاگەیاندنیش حاکم پێشڕەوسەید برایم بوو. وشیاری براشم لەگەڵ ئیمەدا بوو بەڵام ئەو چووە بارەگایەکی تر. عەباس نیووتن، ئەو نازناوەی لەخۆڕا لێ نەنرابوو، ئەو خۆی دەرچووی بەشی فیزیا بوو، نامیلکەیەکی بە چاپ گەیاند تیایدا ڕەخنە لە یاسای سێیەمی ئایزەك نیووتن لە جووڵانەوەدا ئەگرێ. ئەوسا دەنگەی ئەوە هەبوو کە لە یەکێتیی سۆڤیەتەوە بانگهێشتی عەباس کراوە بۆ لێکۆڵینەوە لە ڕەخنەکەی لە نیووتن. عەباس بۆ سەلماندنی تیۆرییەکەی خۆی کۆمەڵێ هاوکێشەی لە نامیلکەکەیدا بەکار هێنابوو. مەریوان قانع و ئیبراهیم (بەند) بە پێکەنین ئەیانووت لە ڕووسیا کاتێ زاناکان بە هاوکێشەکانی عەباسدا ئەچنەوە پێی ئەڵێن کورە ئەوە چیت کردووە؟ ئەوە زائید نییە، ناقسە! عەباسیش لە ناوچەوانی خۆی ئەدا: ئاه!!

لە پاش شەڕی بالیسان، کە لە مانگی چوای ساڵی 1983دا لە نێوان یەکێتی و بەرەی جوودا ڕووی دا بۆ ماوەیەکی کەم، بارەگاکەمان گواستەوە گوندی (کانی بەرد)ی نزیك بالیسان. ژوورێکمان تەرخان کردبوو بۆ تایپڕایتەرو ڕۆنیۆو ستێنسڵ و ئەو شتانە، هۆڵێکیش بۆ ئامێرو کەرەستە مۆسیقییەکانی وەکو کەمانجەو ئۆرگ و ئەکۆردیۆن و ئیقاع و.. هونەرمەندان پرۆڤەی گۆرانی و مۆسیقایان تیادا ئەکرد.

تاهیری خەلیلی ئەوسا لە نێوان سەرکردایەتی و بالیساندا هاتوچۆی ئەکرد. لە سەرکردایەتی لەگەڵ (تیپی مۆسیقای شەهید کارزان)دا گۆرانیی ئەووت. کە ئەشهاتە بالیسان مانگێك یان پتر لەلامان ئەمایەوەو لەگەڵ مەجید خۆشناوو مونیر ئاری و ئەواندا شەوان لە هۆڵی مۆسیقادا پرۆڤەی گۆرانییان ئەکرد. تاهیر کە گۆرانیی ئەووت خەڵکی کانی بەرد هەموو گوێیان لێ ئەبوو. هەندێ جاریش بۆ شەو کە لە بالیسانەوە ئەهاتینەوە بۆ کانی بەرد تاهیری خەلیلی بەدەم رێوە بە دەنگە بەرزو زوڵاڵەکەی گۆرانیی ئەووت لە هەموو دێی بالیسان دەنگی ئەدایەوە. ئەوسا تازە دەنگۆی موفاوەزات (دانوستان) هەبوو لە نێوان یەکێتی و رژێمی بەغدادا، تاهیری خەلیلی هاتوچۆی سلێمانیی ئەکردو، لەگەڵ (تیپی مۆسیقای مەولەوی)دا کاسێتێکی تۆمار کرد کە پێکهاتبوو لە کۆمەڵێ گۆرانی، لەوانە گۆرانیی "هەر دەمەوێ".

جارێکیان هاتە لام و وتی ئاوازی گۆرانییەکم داناوە شیعری خۆمە بەڵکو بۆم بنووسیتەوە. وتم ئەی خۆت نەتنووسیوەتەوە؟ وتی من سەوادم نییە!. من تووشی شۆك بووم، خوێندەواریی نییەو ئەو شیعرو ئاوازە جوانانەش هەر بە سەلیقە دائەنێ. ئەو شیعرەکەی ئەووتەوەو من ئەمنووسی. شیعری هێزی پێشمەرگە "لە قەندیلی سەربەرزەوە" بوو. جارێکی دیش هات و شیعری "شیرین"ی پێ نووسیمەوە. وتم ئەم شیعرە لەرووی کێشەوە لەنگە، هەندێ دەسکاریی کێش و سەروای شیعرەکەم بۆ کرد، بەڵام ئەو هەندێ لەو دەستکارییانەی بەدڵ نەبوو، لەبەر ئەوەی ئاوازەکەی پێش شیعرەکە دانابوو. ساڵانی دواتر هەندێ دێڕی لە گۆرانیی لە قەندیلی سەربەرزەوە گۆڕی. لەوانە بۆ نموونە:

هاوڕێ ئارام لەبیر مەکەن

رێگای لینین قەت بەرمەدەن

کە پاشان کردی بە:

هاوڕێی شەهید لەبیر مەکەن

رێگای قازی قەت ون مەکەن

هەروەها رەخنەمان لەو کۆپلەیەی گۆرانییەکە گرت کە ئەڵێ:

هێزی پێشمەرگە نابەزن

هەموو شۆڕشگێڕن ئەمڕۆ

وەك ئەوەی هێزی پێشمەرگە پێشتر شۆڕشگێڕ نە بووبن.

ساڵی 1983 هاوڕێی شاعیرم مارف عومەر گوڵ لە شارەوە هاتە لامان بۆ باڵیسان دوو شیعریشی لەگەڵ خۆیدا هێنابوو، داوای لێ كردم بە ناوی (دلاوەر مەحموود)ەوە لە بڵاوكراوەكانی شۆڕش بۆی بڵاو بكەینەوە. ئەوانیش شیعری "قەڵچی قوربانی وڵاتم سوتەمەنیی ڕێی خەباتم" و "سروودی ڕاپەڕین: ژیان وەرزێكە كورت یا درێژە" بوو. من شیعرەكانم دا بە تاهیری خەلیلی. مەجید خۆشناو ئاوازی بۆ دانان و تاهیریش بە دەنگی خۆی لەگەڵ كۆمەڵێ گۆرانیی دیكەدا ساڵی 1984 لە كاسێتی دووەم تۆماری كردن.

هاوینی ساڵی 1984 بەهۆی موفاوەزاتەوە هاتوچۆی نێوان شاخ و شار ئاسایی ببوەوە، من و تاهیری خەلیلی و دكتۆر سالار مستەفا سەفەرێكی سەر سنووری ئێرانمان كرد بۆ لای حیزبە كوردی و ئێرانییەكانی ئۆپۆزیسیۆن. سەردانی كۆمەڵەی زەحمەتكێشان و حیزبی دیموكرات (حدكا) و موجاهیدینی خەلق و زۆر لایەن و كەسایەتیی نیشتمانیمان كرد، لەوانە شێخ عیزەدین حوسەینی، جەعفەری شەفیعی، هەروەها شاعیری "پێشمەرگەی كۆمەڵە وەك پێشەوان". هەمووان زۆر بە گەرمی پێشوازییان لێ كردین. هەفتەیەك لەو دەڤەرە ماینەوە. تاهیری خەلیلی كەسێكی ناسراو بوو لەناویانداو هەموو ڕێزیان لێ ئەگرت. شەوان لە مەقەڕی ئەو حیزبانەدا هەموو لێی كۆ ئەبوونەوەو گۆرانی و سروودی بۆ ئەووتن. بڵاوكراوەی حیزبەكانمان كۆ ئەكردەوەو وتووێژی سیاسیی دوورودرێژمان لەگەڵدا ئەكردن. جارێكیان دكتۆر سالار پرسیاری دیكتاتۆریەتی پرۆلیتاریای لە برادەرانی موجاهیدینی خەلق كرد، ئەوان وتیان بەلای ئێمەوە دیكتاتۆریەت هەر دیكتاتۆریەتە، هی پرۆلیتاریا بێ یان بۆرژوا، ئێمە هەموو جۆرە دیكتاتۆریەتێك ڕەت ئەكەینەوە… ئەوسا ئەو بیروڕایەی ئەوان بۆ ئێمە ببووە مایەی پێكەنین.

لە گەڕانەوەماندا لەو سەفەرە، تاهیری خەلیلی لەگەڵما هاتەوە كەركوك، چەند شەوێك لەماڵی ئێمەدا مایەوە. بە ئۆتۆمبیلەكەی ئیبراهیم (بەند) هەموو كەركوك گەڕاین. وتی بمبەن بۆ لای خانووە قوڕەكان. بردمان بۆ گەڕەكی شۆریجەو بۆ لای خانووە قوڕەكان. چەند شەوێكی دیش لەماڵی ئیبراهیم مایەوە. ڕۆژێكیان ئیبراهیم و براكانی تاهیری خەلیلیان بردبوو بۆ حەمامەكەی پریادی. تاهیر لە حەمام دەستی بە مەقام چڕین كرد، ئەوانەی لەوێ خۆیان ئەشۆرد، كە زۆربەیان توركمان بوون، هێندە سەرسام بوون بە دەنگی تاهیر هەموو لە دەوری كۆببوونەوەو گوێیان لێ ئەگرت.

تاهیری خەلیلی ساڵانی هەموو ئاهەنگەکانی ناو شۆڕش بەشداریی کرد، لەوانە ئاهەنگی سورداش لە نەورۆزی 1984 کە لەوێدا سرووودی “لە قەندیلی سەربەرزەوە”ی وت و مام جەلال کە ئامادەی ئاهەنگەکە بوو دەمانچەیەکی پێشکەش کرد. ئاهەنگی یەکی ئایاری هەمان ساڵ لە گوندی توتمە لە دۆڵی بالیسان لەگەڵ هونەرمەند حەمە جەزاو کۆمەڵێ گۆرانیبێژی دیدا. ئاهەنگی یادی دامەزراندنی یەکێتیی نیشتمانی لە گوندی شێخ مەحموود لە قەڵادزێ. چلەی شەهید سەید کەریم لە بالیسان ساڵی 1985. تیپی مۆسیقاش بریتی بوون لە؛ مەجید خۆشناو و قەنبەر بۆ کەمان، مونیر ئاری بۆ ئەکۆردیۆن، وشیار ئەسوەد بۆ ئیقاعی دوو تەپڵی کە پێی ئەڵێن بانگۆز، کۆمەڵێ مۆسیقاژەنی دیش.

لەپاش تێکچوونی موفاوەزات و دەستپێکردنەوەی شەڕ لە نیوەی دووەمی ساڵانی هەشتاوە هەتا کۆچی دوایشی کرد تاهیری خەلیلم نەبینییەوە.

ئێستا حەمە جەزا وعەلی عەزیز و قەنبەر و مونیر ئاری و مارف عومەر گوڵ و، دواجاریش تاهیری خەلیلی، هیچیان لە ژیاندا نەماون.

ماڵئاوا ئازیزان… زوو یا درەنگ پێتان ئەگەینەوە.

وێنەکە: تاهیری خەلیلی لە ئاهەنگی نەورۆزی 1984 لە سورداش. لە پشتی تاهیرەوە ئەوەی کەمانجە ئەژەنێ مەجید خۆشناوە ، ئەوەی ئەکۆردیۆن ئەژەنێ مونیر ئاری.

ئازاد ئەحمەد ئەسوەد

تیۆری ئەدەبی مارکسیستی..

نووسینی: ک ئەحمەد عەلەم..

وەرگێڕانی لە ئینگلیزییەوە :

عەبدوڵا سلێمان(مەشخەڵ)

نووسینی : ک ئەحمەد عەلەم(*)
وەرگێڕانی لە ئینگلیزییەوە : عەبدوڵا سلێمان(مەشخەڵ)

تیۆری ئەدەبی مارکسیستی کە لەسەر بنەمای مارکسیزم دامەزراوە؛ یەکێکە لە کاریگەرترین تیۆرییە ڕەخنەییەکان بۆ شیکردنەوەی ئەدەب. مارکسیزم ئەو قوتابخانە فیکرییەیە کە هەریەک لە کارل مارکس (١٨١٨-١٨٨٣) و فریدریک ئەنگڵس (١٨٢٠-١٨٩٥) دایانمەزراندووە و تیۆری ئابووری خۆشیان ناو ناوە کۆمۆنیزم. مارکس و ئەنگڵس لە نامیلکەی مانیفێستی حیزبی کۆمۆنیستدا ساڵی ١٨٤٨دا هاتنی کۆمۆنیزمیان ڕاگەیاند. مارکسیزم تا ئێستاش گرنگی و بایەخی خۆی لەدەست نەداوە بەو پێیەی ڕێگەیەکی مانادارمان پێدەبەخشێت بۆ تێگەیشتن لە مێژوو و ئەدەب و ڕووداوەکانی ئێستا. مارکسیزم دەست و پەنجە لەگەڵ ئایدۆلۆژیا و کۆمەڵگە و مێژوو و ئابووری نەرم دەکات. مارکسیزم ئابووری وەک بنەمایەک دەبینێت کە سەرخانی کۆمەڵایەتی و سیاسی و ئایدیۆلۆژی لەسەری بنیات دەنرێت. بە واتایەکی تر، یەکێک لە پێشمەرجە بنەڕەتییەکانی مارکسیزم، هەلومەرجی ماددییە کە ئاماژەیە بە هەلومەرجە ئابوورییەکان و کە وزەبەخشی ئەتمۆسفیری کۆمەڵایەتی و سیاسی و ئایدیۆلۆژییە کە پێی دەوترێت دەخی مێژوویی. هەروەها مارکسیزم تیشک دەخاتە سەر دابەشبوونی چینایەتی کۆمەڵایەتی ئابووری (هەبووەکان بۆرژوازی و نەبوونەکان پرۆلیتاریا) دەبێتە هۆی ململانێی چینایەتی کە هەموو مێژووی مرۆڤایەتی پێ دەناسرێتەوە. بەنسبەت مارکسیزمەوە ئایدۆلۆژیا بیرۆکەی حوکمڕانی چینی دەسەڵاتدارە یان سیستەمی بیروباوەڕە یان هەموو سیستەمە باوەڕییەکانە کە بەرهەمی هەلومەرجی کلتوورین. بۆ نموونە سەرمایەداری، کۆمۆنیزم، ئایین و هتد سادە نین، بەڵکو بە سروشتی ئەو بناغە ئابوورییەی کە بە دیتەرمینیزمی ئابووری ناسراوە، لە قاڵب دراون.

بۆیە ڕەخنەی ئەدەبی مارکسیستی ئەم دیاردەگەلی وەک ژێرخان، سەرخان، دیتەرمینیزمی ئابووری و ئایدۆلۆژیا بە شێوەیەکی سەرنجڕاکێش لەخۆدەگرێت. مایکل ڕایان ڕەخنەی ئەدەبی مارکسیستی بەم شێوەیە پێناسە دەکات (تێگەیشتنە لە ڕەنگ و ڕیشەی کۆمەڵایەتی ئەدەب لەگەڵ هەستکردن بە ئەنجامە سیاسییەکانییەوە). ئاشکراشە کە جێشوێنی چینایەتی کۆمەڵایەتی نووسەر و ئایدۆلۆژیای باوی کۆمەڵگەکەش لە بەرچاو دەگرێت.

بیرمەندی مارکسیستی فەڕەنسی، لویس ئاڵتۆسێر (١٩١٨-١٩٩٠) بەشدارییەکی زۆر لە ڕوانگەی مارکسیستیدا دەکات و بیرۆکەکانی بە ڕوونی قەرزاری پێکهاتەگەرایین. لویس تیۆریزەی ئەوە دەکات کە ئەنجام لە کۆمەڵێک هۆکاری جۆراوجۆرەوە لەسەرووی دیتەرمینیزمەوە سەرهەڵدەدات. لە چەمکی سەربەخۆیی ڕێژەییشدا، پێشنیاری ئەوە دەکات کە سەرەڕای پەیوەندی نێوان کلتوور و ئابووری، هونەر تا ڕادەیەک سەربەخۆیی لە هێزە ئابوورییەکان هەیە. ئایدۆلۆژیا چەمکێکی سەرەکییە بۆ ئاڵتۆسێر وەک هەر مارکسیستێکی دیکە. ئاڵتۆسێر پێیوایە ئایدیۆلۆژیا سیستەمی (خاوەنی لۆژیکی تووند و دروستی خۆیەتی) کە نوێنەرایەتی (وێنە، ئەفسانە، بیرۆکە یان چەمک بەپێی کەیسەکە) دەکات و بەخشراوە بە بوون و ڕۆڵی مێژوویی لە نێودڵی کۆمەڵگەیەکی دیاریکراودا. لویس لە کتێبی (نامەیەک سەبارەت بە هونەر)دا پێیوایە کە هونەر لە شوێنێک لە نێوان ئایدۆلۆژیا و مەعریفەی زانستیدا هەڵکەوتووە. ئەو وای دەبینێت کە بەرهەمی ئەدەبی نە تێگەیشتنێکی تەواو لە جیهانی ڕاستەقینە دەدات بەدەستەوە و نە بە سادەیش دەربڕینی ئایدۆلۆژیای چینێکی دیاریکراوە. بەڵام ئاگادارمان دەکاتەوە لەو ئایدۆلۆژیایەی کە هەم بوونی خۆی و هەم بوونی ئێمەش لە کۆمەڵگدا بەڕێوە دەبات.
لە ڕاستیدا ئاڵتۆسێر دەستکاری مارکسیزمی ئەرسەدۆکس دەکات. بۆ ئەو لامەرکەزی زاراوەیەکی سەرەکی ترە کە ئاماژەیە بە ئەو پێکهاتانەی کە هیچ جەوهەر و فۆکەس و ناوەندێکیان نییە. کەواتە هونەر ئۆتۆنۆمییەکی ڕێژەیی هەیە و هیچ یەکێتییەکی گشتی نییە. ئاڵتۆسێر زیاتر تیۆریزەی دەکات و دەڵێت کە ئایدۆلۆژیا لە ڕێگەی ئامێری دەوڵەتی ئایدیۆلۆژی وەک سیستەمی سیاسی، یاسا، پەروەردە، ئایینی ڕێکخراو و تاد کار دەکات. ئەوەی ئێمە دەیکەین یان باوەڕمان پێیەتی؛ ئایدیۆلۆژییە. تەنانەت کاتێک ئێمە پێمان وایە کە ئێمە بەپێی ئیرادەی ئازادی خۆمان مامەڵە دەکەین، بەڕاستی ئەوە بەپێی ئامێری دەوڵەتی سەرکوتکەر پۆلیس، سوپا، زیندان و هتد)کار دەکەین. بەڵام ئایدۆلۆژیاش وەک دیموکراسی وامان لێدەکات لەڕووی تیۆرییەوە هەست بە ئازادی بکەین، بەڵام لەڕووی پراکتیکەوە دەستوپێمان بەستراوەتەوە. لێرەدا وەک ئاڵتۆسێر دەڵێت ئینتەرپێلاسیۆن زاڵ دەبێت . ڕۆمانێک وا لە بینەرەکەی دەکات هەست بکات کارەکتەرەکان لەو جیهانەدا کە لە دەقەکەدا وێنا کراوە ئازادن بەڵام لە چنگی ئایدۆلۆژیا یەکیشدان.
پێش ئاڵتۆسێر، مارکسیستی ئیتاڵی ئەنتۆنیۆ گرامشی (١٨٤١-١٩٣٤) زۆر بە شێوەیەکی بەرچاو سەرنجی لەسەر هەژموون بوو کە دەبێتە پرسێکی دیکەی جەوهەریی لە ڕەخنەی ئەدەبیدا. بۆ گرامشی هەژموون بریتییە

لە تەواوی پرۆسەی کۆمەڵایەتی ژیاو وەک ئەوەی بە شێوەیەکی پراکتیکی بە مانا و بەها و بیروباوەڕی تایبەت و با□د□ست؛ کەوا بە جۆرێک ڕێکخراوە کە دەتوانرێت وەک جیهانبینی یان ڕوانگەی چینایەتی ئەبستراکت بکرێت. بۆیە تایبەتمەندی ئەلتوسێری ئایدۆلۆژیایە کە پەیوەندی□کی نزیکی بە چەمکی هەژموونی□وە هەیە.

ڕەیمۆند ویلیامز (١٩٢١- ١٩٨٨) لە کتێبی (مارکسیزم و ئەدەب)دا هەژموونی کلتوور بە گشتی و ئایدۆلۆژیا بە تایبەتی پێکەوە دەبەستێتەوە. هەژموون وەک فۆرمێکی ناوەکیی کۆنترۆڵی کۆمەڵایەتی وایە کە هەندێک بۆچوون دروست دەکات کە پێدەچێت سروشتی و نەبینراو بن. ئەمە ئەو فێڵەیە کە ئاڵتۆسێر بە ئینتەرپێلاسیۆن ناوی دەبات وەک پێشتر ئاماژەی بۆ کراوە. بۆ نموونە سەرمایەداری و دیموکراسی و هتد بە پێی ڕوانگەی ئ□لتوسێری ئینتەرپێلاسیۆنن. هەروەها هونەرمەند دەتوانێت سوود لە کەلێن یان پێچ وپەنای هەژموون لە نووسینەکەیدا وەربگرێت.

ڕەخنەگری مارکسیستی چۆن دەقێکی ئەدەبی دەخوێنێتەوە؟ ڕەخنەگری مارکسیستی ئەدەب وەک بەرهەمی هەلومەرجی ماددی مێژوویی دەبینێت. دەقی ئەدەبی ڕەنگدانەوەی ئایدۆلۆژیای کۆمەڵگەیەکی دیاریکراوە. هەروەها پەیوەندی نێوان دەق و مرۆڤەکان، یان ستەمکار و ستەملێکراو نیشان دەدات. ئەو لێکۆڵینەوە لەوە دەکات کە ئایا دەقەکە ڕەخنە لە سەرمایەداری یان هەر ئایدۆلۆژیایەک دەگرێت. ڕەخنەگر دەبێت لەوە بکۆڵێتەوە کە ئایا دەقەکە ڕەخنەیە لە کۆمەڵگەی سەرمایەداری یان هاوسۆزە لەگەڵ کۆمەڵگەدا. کەواتە، ڕەخنەگر هەندێک پرسیار ل□ بەرچاو دەگرێت وەک ئایا بەرهەمی ئەدەبی ڕەخنەیە لە هەر ئایدۆلۆژیایەک؟ مارکسیزم چۆن ڕەنگدانەوەی لەسەر کاری داهێنەرانە دەبێت؟ جگە لەوەش دەقی ئەدەبی لە ناوەڕۆک و شێوە پێکدێت. ناوەڕۆکی دەقی ئەدەبیش دوو جۆرە: ناوەڕۆکی ئاشکرا (دیار) و ناوەڕۆکی شاراوە (نادیار). ڕەخنەگر ناوەڕۆکی شاراوە دەبەستێتەوە بە تەوەرە بنەڕەتییەکانی مارکسیستی وەک خەباتی چینایەتی و هەروەها ناوەڕۆکی دەقەکەش بە پێگەی چینایەتی کۆمەڵایەتی نووسەرەوە دەبەستێتەوە. ڕەخنەگر دیسانەوە گرنگی ژانری ئەدەبی لە ڕووی ئەو قۆناغە کۆمەڵایەتییەوە ڕوون دەکاتەوە کە بەرهەمەکەی تیا هاتۆتە بەرهەم. بۆ نموونە کۆمەڵگەی فیۆداڵی تراژیدیا بەرهەم دەهێنێت کە باس لە کۆمەڵگەیەکی تایبەت دەکات وەک شانۆنامەی شا لیری ولیەم شکسپیر.

ڕەخنەگری مارکسیستی بە ئاسوودەیی شا لیر وەک نوێنەرایەتی دراماتیکیی ململانێی چینایەتی نێوان دەسەڵاتی پاشایەتی و

هاوپەیمانییەکەی و سەرمایەدارە تازە سەرهەڵداوەکان واتە گەنەریل و ڕیگان و هاوسەرەکانیان دەبینێت. چینی سەرمایەداری لەگەڵ گەیشتن بەو زەوییە سەرهەڵدەدات کە پاشا پێشکەشی دەکات. خاوەندارێتی زەوی بەمانای نوێنەرایەتی دەسەڵات و سەرمایەیە، بۆیە بەهێزبوونی دوو خوشکەکە تەحەدای دەسەڵاتدارانی پاشا دەکەن. ئەوان مافی خودایی پاشایەتی یان دەسەڵاتی ڕەهای پاشا دەخەنە ژێر پرسیارەوە. بەڵام پاشا چاوەڕێی ئەوە دەکات کە تەحەدای نەکەن چونکە زلهێزەکان وا بیردەکەنەوە کە دامەزراوە و ڕێکوپێکییان تەحەدا ناکرێ. بە شێوەیەکی مێتافۆرییانە، لیر بەهۆی دەسەڵاتەکەیەوە وەک خۆی بانگەشەی بۆ دەکات، تووشی کوێربوون دەبێت. بۆیە ناتوانێت درک بەوە بکات کە دەسەڵات و مولک و ماڵی خۆی لەدەستداوە بە ڕادەستکردنی شانشینی خۆی بە هەردوو کچەی کە بە دڵنیاییەوە دەربڕینی خۆشەویستیان بۆ باوکیان بە کاڵا دەکەن. هەروەها پاشا ناشتوانێت واقیعی دەربڕاوی کچە بچووکەکەی کۆردێلیا ببینێت. لە ئەنجامدا لە ئینگلتەرادا لە زەوی/دەسەڵات بێبەش دەبێت. هاوتەریب لەگەڵ ئەوەشدا گلۆستەر ناتوانێت واقیعەکە ببینێت کاتێک ئینکاری کوڕە گەورەکەی ئەدگار دەکات. دواتر کۆردێلیا کە نوێنەرایەتی ئەرستۆکراسی دەکات ڕووبەڕووی بۆرژوازی یان سەرمایەدارەکان (گەنەریل، ڕیگن و ئەدمەند) دەبێتەوە. لە ڕاستیدا شا لیر ململانەی نێوان ئەرستۆکراسی و سەرمایەدارییی تازە سەرهەڵدراودا بە وردی دراماتیزە دەکات. نەک هەر ئەمە، بەڵکو قەیرانی ئەرستۆکراسی هاوچەرخیش دەخاتە ڕوو کە بەهۆی لەدەستدانی دەسەڵاتی ئابووری خاکەوە دروست بووە، دواجاریش ئاشکرای دەکات کە سیستەمی کەن و نابینا لەناو دەچێت، بەڵام لەناوچوونەکە دەستپێکی دیدگایەکی نوێتر و بەزەییتر و دادپەروەرتر دەخاتە ڕوو کە دەبێت دامەزرێت.
تێری ئیگلتەن لە کتێبی مارکسیزم و ڕەخنەی ئەدەبی (١٩٧٦)دا دەڵێت ڕەخنەی مارکسیستی؛ ئەدەب لە ڕووی ئەو بارودۆخە مێژووییانەی کە بەرهەمی دەهێنن، هەڵدەسەنگێنێت. بەڵام تەنیا هەڵسەنگاندنێکی کۆمەڵناسییانەی ئەدەب نییە. ئەرکی ڕەخنەی ئەدەبی مارکسیستی، بریتییە لە تێگەیشتن لە ئایدۆلۆژیاکان و بیرۆکەکان و بەها و ئەو هەستانەی کە لەلایەن خەڵکەوە لە سەردەمە جۆراوجۆرەکاندا و لە کۆمەڵگەکانی خۆیاندا ئەزموونیان دەکەن و هەروەها شیکردنەوەی هەر کارێکی ئەدەبییە بە شێوەیەکی تەواوەتی و ئەمەش بە واتای گرنگیدانێکی هەستیارە بە فۆرم و شێواز و ماناکانی دەق.

(*)ک ئەحمەد عەلەم پرۆفیسۆری یاریدەدەرە لە بەشی ئینگلیزی لە زانکۆی نەرثەرن لە بەنگلادیش.

سەرچاوە :
Marxist Literary Theory K. Ahmed Alam
The Daily Observer website published on Sunday July 5, 2015

فریشتەکانی بەفر ئاوێتەیەک لە (برین، خەم، ئازار، ناڵەو فرمێسک)ی گەلێک.. تەوەشاندن(تعلیق) یوسف محەمەد بەرزنجی

لەدوای ڕۆمانی لەخەومای جەمیل سائیب و مەسەلەی ویژدانی ئەحمەد موختاربەگی جاف، ژانەری ڕۆمان لەنەو ئەدەبی کوردیدا سەری لە بەتەو جوغزی ڕۆماندا، وەک بابەتێکی گرنگ و بەکەڵک و پێویستی نەوەندەکە چالاکی بەخێیەوە بینی ودەستی بەنەشونماکردن کرد و ئەدیبەکوردەکان دەستیان بە ژانەری ڕۆمان نووسی برد بە هەموو بەرتاقای جوانی و پڕ کەموو کورتییەکانییەوە، تا ساڵی نەوەدەکان ڕۆمان نووسین زۆر لە گەشەدا نەبوو، بەو واتاییەی ڕۆمانە چاپکراوەکان زۆر نەبوون لەڕووی ژمارەوە، چونکە هەم حکومەتی بەعس ودەسەڵات ڕێگریان لەگەشەی ڕۆشنبیری دەکردوو، هەم بەرهەمەکان لەلێکۆڵینەوەو توێژینەوەو چیرۆک و شیعر زۆر بەربەستی بڵاوکردنەوەیان بەدروست دەکرا، ڕۆمانونووسینیش وەک ژانەرێکی گرنگ لە بەردەم ڕێگری و بەربەستی سانسۆردا قوتاریان نەدەبوو، بۆیە وەک گوترا ژانەرو بەرهەمی ڕۆمان و چاپکردنی زۆر بەکەمی دەردەکەوت و کەم دەبینران و کەم کەم تاک وترا چاپ دەبوون.

بەڵام لە ساڵی دووهەزاردا بەرەو سەر نووسەران زیاتر گرنگی وئەوینیان بە ئەم ژانەرە ئەدەبیە جوانو گرنگیان بەنووسین و وەرگێڕانی ڕۆماندا و چەندین ڕۆمانی جوان وشاکار نووسران و وەرگێڕدرانە سەر زمانی شیرنی کوردی، نەوەندەکەیان پەدەوەڕەمەند کرد و بوارەکەیان بەرەو گەشەو پێشکەوتن وسەرکەوتن وهەڵکشان برد.

لەمڕۆی دۆخە ئەدەبیەکەدا، نووسەرانی بوارەکە زۆر بەرھەمی جوانیان لەڕۆمان پێشکەشکردووە، لە بارەی ڕۆمانەکانیشەوە، چەندین توێژینەوەو لێکۆڵینەوەو بابەت و مشتوومڕی ئەدەبی پێشکەشکراوە، تەنانەت چەندین بڕوانامەی بەرزوتوێژینەوەی زانستیی لەسەر رۆمانەکان وەرگێراون. لە ئێستادا خوێنەرانیش زۆرچاویان لە سەر خوێندنەوەی ڕۆمانی خۆماڵی نووسەرانی لەمەڕخۆمانە، لە ھەمان کاتدا لە سەر ڕۆمانە جیھانیی□کانە کەلەلایەن نووسەرانی بەسلیقەو زمان پاراوەوە لە زمانی یەکەم و دوومەوە دەکرێنە کوردی و کتێبخانەی کوردییان پێ سەنگین ودەوڵەمەندکراوە. کەواتە ل□ ئێستدا لەو ڕاستییە دوورناکەوینەوە ئەگەر بڵێین: ڕۆمانی کوردی لەھەلوومەرجی ئێستادا لە گەشەو پێشەکەوتن بەدوورنییە، بەڵکو لەھەوڵی پەل پۆ ھاویشتن و گەشەو جوڵەی بەردەوامدایە.

فریشتەکانی بەفر

(ڕۆمانی)فریشتەکانی بەفر، بەڕێز پێشمەرگەو نووسەر سەید ئەحمەدی حەمەلاو لە ٨٢٢لاپەڕەدا بەشێوەیەکی سەردەمیانە نووسێوێتی و ساڵی ٢٠٢٣چاپو بڵاوی کردۆتە، ڕۆمانەکە بەشێوەیەکی جوان ونایاب لەچاپێکی جواندا خراوەتە بەردەستی خوێنەران، ئەم ڕۆمانە بەپێدا ھەڵدان و گوتن نەبێت، پێویستە زۆری خوێندەواران ئەوانەی حەزیان بۆخوێندنەوەو نووسین ھەیە بیخوێنەوە، شایانی ئەوەیە ئەم ڕۆمانە جوانە، کە بەسەلیقەیەکی ئەدەبی بەرز نووسراوەو خۆماندوکردنی نووسەرەکەی پێوە دەبینرێت لە زۆربەی کتێبخانەو شوێنە ڕۆشنبیرییەکاندا بوونی ھەبێت و خوێنەوەو ھەڤپەیڤینی لەبارەوە بکرێت.

زمان و فەرھەنگی فریشتەکانی بەفر

نووسەری ڕۆمانەکە،سەید ئەحمەد، خۆی پێشمەرگە نووسەر خوێنەر ئەھلی ڕۆشنبیری و ئەدەب کەسایەتیەکی ماندوو تێکۆشەرە، زۆری ژیان وگوزەرانی لە گوندو شاخ و دۆڵ و کەناری ڕوبارو سەرچاوەی کانییە سازگارەکاندا بردۆتە سەر، کەواتە ئەو کوڕی گوندە عەشقی چیاو فیداکارییە، ئەو جگە لەوێنە چرکاندنی نەھامەتی وڕەشبەڵەک وخۆشی گوندو وێنەی ڕەزو باخو خەڵکی بێناز کە نارگیرلە شار، تێپەڕینی وڵاخدارو کاروگوزەرانی خەڵکی زەحمەتکێش و ژیانوگوزەرانی جوتیاران وڕەندەری کورد، ئەوتوانیوێتی بەکامێرای وشە جوانەکان و □□سنایەتی وشە وێنە بچرکێنێ ودیمەنکان تۆماربکات، ئەو وێنەکێش نیە، بەڵام دەتوانێت بەوشە ڕەسەنەکانی سەرزاری خەڵکی گوندو دەڤەرە جۆراو جۆرەکان چیرۆک و ئازارو خەونی پاڵەوانەکانی بخاتە

ناو هەگبەی ڕۆمانە جوانەکەییەوە، ئەو پێمان دەڵێت: زمانی کوردی خاوەن مێژووی ڕەسەنایەتی و جوانی وفەرهەنگی دەوڵەمەندە، هەزاران دەستەواژەو وشەی جوانی تێکەڵ بە هەڤپەیڤین و ئازارو خەم و خەونی کەسایەتی و پاڵەوانەکانی ناو خەڵک و کاراکتەرەکانی ناو ڕۆمانەکە کردووە. وەک بەفری سپی چیا بەرزەکانی کوردستان جوانییان بەکەسایەتییەکان و پێشمەرگەو شەهیدەکان بەخشیوە، زمان کلیلە جوانەکەی نێو ڕۆمان و چیرۆکەکانە، کە گرێی ڕوداو کارەساتەکان دەکاتەوەو دەوڵەمەندی زمانی کوردی ئاوێتەی ڕۆمانەکە بەگشتی دەکات.(سەید ئەحمەد) بەسەلیقەو توانای خۆی کە زمانی بەرزو هێزوو پێزی بە ڕۆمانەکە بەخشیوە، دەردەکەوێت وشەو دەستەواژە بەپێزو سەنگینەکانی کە دەتوانرێت وەک فەرهەنگ سەیری بکەین لە سەرەتا تا کۆتایی ڕۆمانەکەدا بەتەکنێک و داڕشتنێکی ووردو جوان دەردەکەوێت و دەوڵەمەندی و سەنگینی ڕۆمانەکەدەخاتە ڕوو، خوێنەریش تام و چێژو تامەزرۆیی بەخوێندنەوەو شوێنکەوتنی ڕووداو ڕایەڵەو سەرەداوەکانی کێشەو هیواو خەونی پاڵەوانەکان بەرجەستە دەکات.

کوردو کارەساتەکان هەمیشە دووبارە

هەگبەو مێژوو جوگرافیای دەڤەری کورد دەوڵەمەندو ئاوسە، بەڕووداوە هەمە چەشنەو لەیەک نەچووەکان، فرمێسکی تاکی کورد زۆر دەگمەن وشک بوونەوە دەبینێت. کارەسات وڕوداو بەشوێن یەکدا دێن و کەمیان لەیەکدی دەچن، خوڵقێنەری سەرەکی لەکایە جۆر بەجۆرەکاندا جگە لە ناو خۆی خۆمان دوژمن و دەسەڵاتە هەمە چەشنەکانی نێو مێژووی دابەشکردن و پەرتەوازەبوونی گەلەکە، نا تەبایی شەڕپەنجەی ستراتیژو ئایندەو ئامانجی میللەتێکی مەزڵوم و ستەملێکراوی نەتەوەی کوردە، پاڵەوانەکانی ئەم ڕۆمانە کوڕو ژن وکچی ئەم هەگبە دەوڵەمەندەی ناو کاییەی مێژووی ئەم سەردەمەن(١٠)دە ساڵی دوای ساڵی ١٩٨٠تا ١٩٩٠هەگبەیەکی ئاوسە بەکارەسات و روداوی نەخوازراو لەیەک نەچووی ناومیژووی کورد، پێشتر لەم مێژووە پڕکارەساتانەدا ئەنفال و کۆمەڵکوژی و چەکی کیمیاوی سوتماککردنی خاک و تاقیکردنەوەی سەرجەم چەکە جۆراوجۆرەکان کەمتر هەبوون، یان نەبوون و لە ناو جوگرافیاو مێژووی دیاریکراوی کوردا کەمبوون، بەڵام ڕۆمانی(فریشتەکانی بەفر) هەگبەکەی لەو مێژوو ڕووداوانەدا پڕن وسیخناخن بە کوشتن و ئەشکەنجەو زمانی تۆڵەو کوشتنی بەکۆمەڵ و دوکەڵی بەنداری کوشتن، لە نێو ڕۆمانەکەدا بوونی هەیەو ڕەنگدانەوەی زۆری تێدایە، پاڵەوانەکانی(فریشتەکانی بەفر) لەئەستێرەی ترەوە نەکشاون بە ئەم مەملەکەتە، بەڵکو نەوەی ئەم خاک وگەلەن خاوەنی ئەم خاکەن لە ناوململانێ وکێشە کۆمەڵایەتی و سیاسیی و ئابوورییەکاندا ئاوێتە

بــــوون (مـــــام عەلی،کەریـــــم بەگ، جەلال شــــــارەزووری،عەزیز کەنارویی،نازدار،خەجێ، شەمێ، بەسێ، شلێر،نازدار،حەسەن،ئامانج، شێخ عومەر)(عەمید، حەمید،عەمیدجەمبوور) هەموو ئەمانە بەزیندوو شەهید و کوژراوانی دوژمنەوە، قوربانی دەستی ستەم و سوڵتەو دەسەڵاتێکی بێمۆراڵو دڵ ڕقن.
پاڵەوانەکانی ناو ڕۆمانەکە،بەتایبەتی ئەوانی بەشوێن مەسەلەی گەلەکەیانەوەن وخەونی ئازادی وسەربەستی و گەیشتن بە ڕزگاری لەستەم و زوڵم لەناخیاندا لەئایدیۆلۆجییاندا، رۆچووەو ش□□ی ت□وەو جێگیرو ئاوێتەیانە، خاوەنی کەسایەتی و مۆریاڵی بەرزی دابوونەریت و سەمپڵی بەرزی کوردایەتی وپاکین، ڕۆمانەکەو نووسەرکەی لە هەناوی کۆمەڵگەی پڕلەستەم و دابوونەریتو کەلتوورێکی ڕەسەندا چەکەرەی کردووەو تێکەڵ بەڕوودا□کانەن دەوڵەمەندە بەزمانێکی ئەدەبی بەرزوو جوان کە لە ناو هەناوی کۆمەڵگەدا گەشەی کردووەو هەموو دابوونەریتەکانی لەبەرچاو گرتووەو بەڕێزەوە لێیی دوا□و لەناو ڕۆمانەکەی مامۆستا(سەیدا فریشتەکانی بەفر) رەنگدانەوەی قۆڵی پێشکەش کردووە.

شتە جوانەکان هەمیشە دەمێننەوە

لەنێو گەلانی دونیادا، دابوونەریت فرەن، خورەوشت و کلتووری گەلان هەمە چیزەو جودا جوداو هەمەچەشنن، لەهەندێک خوڕەوشت و دابونەریت و کلتۆوردا، لێک نزیکی و زۆرجارهاوبەشیش هەیە، بەڵام جیاوازی ولێکەنەچویش پانتای تایبەتی داپۆشیوە، ئێمە وەک مێژوو لەزۆرێک لەگەلانی دوونیاوە هاوبەشیمان هەیە، بۆ کلتووریش هەروایە، زۆرێک لەبیرەوەری نووسان یان چیرۆک و رۆمان و ژانەرە ئەدەبییەکانی تر و هونەری مۆسیقاو ئاوازو تابلۆ… لەیەکدییەوە لە تەعبیرکردن و نووسین وشتەکاندا نزیکی تێدایە، لە ناشیرینەکاندا دابوو نەریت و خوڕەوشت و هەڵسوکەوت و بابەتە جۆراجۆرە ناشیرینەکان لە نەتەوەیەکەوە بۆ نەتەوەیەکی تر هەیەو لەنووسین و تابلۆ ژانەرە جۆراوجۆرەکاندا بە ئەدەب و مێژوویشەوە ڕەنگدانەوەی هەیە، رۆمانی(فریشتەکانی بەفر)هەڵگری پەیامە جوانەکانە کێشەی گەلێکی زوڵم لێکراوەو هاواری سەربەخۆی بۆ ئازادی و کێشەکەی دەکات، بەڵام سیخناخە بەوشەو دەستەواژەی جوان و گەیاندنی دەنگ و هاواری گەلێکی ستەم لێکراوە، لە ناو قوڵایی مێژوویی مر□قایەتی و گەیشتنە بەمافە مر□قایەتییەکەی و هەڵکێشانی هەناسەی ئاسوودەیی وئارامییە بەکەنارەکانی بەختەوەری.
(فریشتەکانی بەفر) قوڵ وجوان تەعبیر لە خەون و ئازادی و هاواری نەڕژانی خوێنی تری نەوەکان دەکات بە دەستی یەکدی، داوای وشک

بوونەوەی فرمێسکی گەلێک دەکات، داوای کۆتایی هێنان و سارێژبوونی برین و زامەکانی ناخی مرۆڤی کورد دەکات. کۆتایهێنانی هەتا هەتایی بەستەم و زوڵم، لەسەر گەلێکی بەشمەینەت وغەدرلێکراوی ئەم دوونیایەیە کەشایانی ژیانی باشترو خەونی گەورەو جوانە.. دەستخۆشبێت کاک سەید بەزمانی جوان و گەیاندنی ئازارەکان لەرێگەی گەیاندنی ژانەری ڕۆمانە جوانەکەتەوە بەدونیا…خوازیاری زیاتری بەرهەمی باشترو جوانترت بۆ دەخوازم.

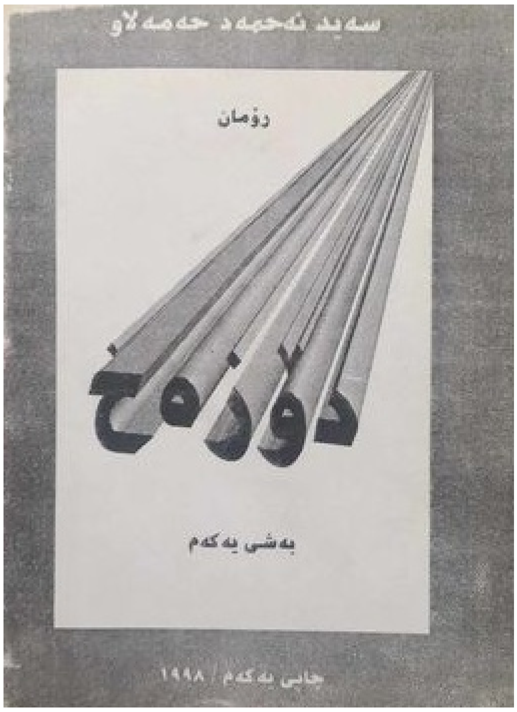

25/11/2023

دەسەڵاتەکی سەرکوتکەر و شەڕخواز بە ناوی ڕژێمی ئێران!.. عەبدولڕەحمان گەورکی

تێڕوانینێک لە هێنانە سەرکاری ئیبراهیم ڕەئیسی و دەرهاویشتەکانی!
عەبدولڕەحمان گەورکی، نووسەر و شرۆڤەکاری سیاسی

کاتێک بە هۆی پەرەسەندن و بەرەوپێشەوەچوونی ڕاپەڕینە جەماوەرییەکان لە ئێران و چالاکییەکانی هێزەکانی موقاومەتی ئێران، نومایشی باڵبازێنی ناو دەسەڵاتی ئایینی دەرکەوت، وەلی فەقیهی دەسەڵات بڕیاری گرژبوونەوەی ڕژێمەکەی دەرکرد و یەکێک لە کەسە نزیکەکانی خۆی، واتا (ئیبراهیم ڕەئیسی)، خستە سەر کورسی سەرۆکایەتی ئاخوندان. ئەم هەنگاوەی خامنەیی سەرەتای جووڵەیەک بوو کە ئێستا نەک تەنیا خەڵکی ئێران، بەڵکو خەڵکی ناوچەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستیش لێی زەرەرمەند بووە!
لەو ڕۆژانەدا نووسیبوومان کە (ئیبراهیم ڕەئیسی) دەبێتە دواسەرۆکی ئەم دەسەڵاتە! ڕەنگە دەبوو کات تێپەڕێت بۆ ئەوەی ئەم ڕاستییە بە هەمووان بسەلمێنرێت. ئێستا لە کۆتایی ساڵی (٢٠٢٣)دا، زیاتر لە جاران ڕاستی ئەم بابەتە بۆ هەموو لایەک ڕوون بووەتەوە.
ڕاپەڕینی جەماوەری لە دژی دەسەڵاتی دیکتاتۆری لە ئێران و ڕەوایەتی ڕێگا و ستراتیژییی تاکە ڕکابەر و بەدیلی ڕاستەقینەی دەسەڵاتی دیکتاتۆرییەتی ئایینی، واتە (ئەنجوومەنی نیشتمانیی موقاومەتی ئێران)، لە یەک ساڵی ڕابردوودا گەیشتە لوتکە و ئەم ڕژێمە و هەروەها (سیاسەتی سازان لەگەڵ دیکتاتۆرییەتی مەزهەبی) چوونەتە دواقۆناغی خۆیانەوە.
ئێستا لە هەموو کاتێک زیاتر، ئەوانەی لافی ڕاپەڕین و گەل و وڵاتیان لێدەدا، پێناسەیان دەرکەوتووە و لە ڕەوتی زۆرێک شەهیدبوون و ململانێ سیاسی و سەربازییەکاندا، دوو هێزی دژ بە یەک لە پێوەند لەگەڵ ئێران، لە دژی یەکتر ڕیزیان بەستووە کە بوونی یەکێکیان، بە واتای نەبوونی ئەویتریانە. ئەمە دیمەنی ڕاستەقینەی ئەمڕۆی ئێرانە و لە هەمانکاتەدا شێوەی چارەنووسی نێوان دیکتاتۆرییەت لە لایەک و خەڵکی ئێران و موقاومەتی ئێران لە لایەکیترەوە گەیشتووەتە لوتکەی خۆی. لەم ڕووبەڕووبوونەوەیەدا دیکتاتۆرییەت و سیاسەتی سازان لەگەڵیدا لە دۆخی لاوازی و پاشەکشەدایە و بە دیوەکەیتریدا، خەڵک و موقاومەتی ئێران لە

قۆناغی بەرەوپێشەوەچوون و گەشەسەندندان.

ئێستا هاوکات لەگەڵ دەستپێکردنی شەڕ لە رۆژهەڵاتی ناوەراست، کە تیایدا، رۆڵی شەڕخوازانەی دەسەڵاتی ویلایەتی فەقیهی، سەرنجی جیهانی بۆ لای خۆی راکێشاوە و هەمووان لەو بۆچوونە راستەقینەی بەڕێز مەسعود رەجەوی نزیک بوونەتەوە، کە وتبووی "سەری ماری ویلایەتی فەقیهی لە تاراندایە" رۆژ لە دوای رۆژ زیاتر، کەدەنگی لەسەر ئەم بۆچوونە بەهێزتر دەبێت.

ئەم بۆچوون و روانگەیە بەشێوەیەک بەرەوپێشەوە چووە و پەرەی سەندووە کە بەشێک لە کۆڕ و کۆبوونەوەکانی نزیک لە دیکتاتۆرییەت لە ئێران وریاییان داوە بە خامنەیی کە مافی ئەوەی نییە وڵاتەکەیان بەرەو شەڕ ببات! بەڕێز رەجەوی وتی: "ئەمە، لاربوونەوەیە و بە ئاوەژوونیشاندانی کەشەکەیە لەلایەن ریفۆرمخوازان لە ناوەوەی دەسەڵات و هەروەها لە دەرەوەی رژیم". هەروەها وتیشی: "خامنەیی هەرگیز بۆ نیاز نییە بچێتە ناو شەڕەوە لەگەڵ ئەمریکا و شەڕی راستەوخۆ بکات بەرامبەر بە ئیسرائیل. چونکە زیان دەکات و دواجار کورسیی هەژموون و ویلایەت لەدەست دەدات. ئەوەشمان لە بیر نەچێت کە ئەمریکا بۆ چەند پشت، پەشیمانە لەوەی لە عێراق کردوویەتی".

خامنەیی لە رۆژی ٢٢ی گەلاوێژی 2018 گوتبووی: "بەکورتی با بە دوو وشە بە میللەتی ئێران بڵێم: شەڕ روونادات و دانوستان ناکەین… ئەمریکییەکانیش شەڕ دەست پێناکەن". خامنەیی بە پشت بەستن بە هەڵوەستی سازشتکارانی رۆژئاوایی و هەروەها بە لەسەر کار مانەوەی رژێمەکەی بوو کە ئێستا لە سەرەتای ساڵی دووەمی "راپەڕینی جەماوەر لە دژی دیکتاتۆرییەت"دا، پەنای بردۆتە بەر شەڕخوازی لە دەرەوەی سنوورەکانی ئێراندا، تا بە شێوازی خومەینی، دەرمانێک بۆ چارەسەری برینەکانی بدۆزێتەوە و رژێمەکەی لە رووخاندن رزگار بکات و درێژە بە دیکتاتۆرییەتی خۆی بدات. بەڵام بە پێچەوانەی ئەم (هەڵە حیساباتەی) خامنەئی، "دۆخەکە هەرگیز بەرەو دواوە ناگەڕێتەوە و خەڵکی ئێران بە کەمتر لە رووخاندنی دیکتاتۆرییەت لە ئێران رازی نابێت".

موقاوەمەتی ئێران لە مێژە رایگەیاندووە کە "بەیتی خامنەیی گەورەترین ناوەندی تاوان و سەرکوتکردنە لە جیهانی ئەمڕۆدا" و پێویستە لەلایەن رۆڵە بە جەرگەکانی خەڵکی ئێرانەوە بکرێتە ئامانج.

موجاهیدین و موقاوەمەتی ئێران، وەک ئاڵاهەڵگر و پێشەنگی بزووتنەوەی گەل، زیاتر لە ٤٠ ساڵە لە مەیدانی سەخت و بێوچانی خەباتدان و ساتێکیش لە دوور نەکەوتوونەتەوە. هاتنە مەیدان لەم رێگەیەدا، پێویستی بە سەرکردایەتییی لێهاتوو، کەسانی گیان لەسەر

دەست و خەبەتکەر و بە باوەڕ هەیە بە گەیشتن بە ئازادی و دیموکراسی.
بە بڕوای بەڕێز ڕەجەوی، "کاتی ئامادەیی بۆ رووخاندنی ئەم دەسەڵاتە گەیشتووە". هەڵەشەکە، پان نەکردنەوەی سەری مارەکەیە بە بەرد. سوپای پاسدارانی جەهل و جینایەت دەبێ بکرێتە ئامانج و لە چەک داماڵدرێت و هەڵوەشێنرێتەوە. پێویستە راپەڕین بکریت" (٣ی پووشپەڕی 2019). بەڕێز ڕەجەوی هەروەها وتی: "خامنەیی باس لە فەلەستین دەکات تا ڕێگایەک بدۆزێتەوە بۆ دەربازبوون لە (راپەڕین گەل) و رووخاندنی رژێمەکەی. کەواتە ئێستا کاتی بانگەشەیە بۆ رووخاندنی دەسەڵات. کاتی هەڵمەت و هێرشە بۆ سەر رژێم. ئەو مێزەی ئەو دەستنیشانی کردووە دەبێ تێک بدرێت و بەسەر خۆیدا کەڵەکە بکرێت. نەک ئەوەی لە بەرانبەریدا، بە کەوزانەوە داوای لێبکرێت وەلات بەرەو شەڕ نەبات!"
لە راستیدا، "خامنەئی لە خوای دەویت ئەوندەی بکرێت، کێشەکە لەرەدا کۆتایی پێ بیت و چار بکریت"، بۆ ئەوەی بتوانێت خۆی وەک "براوە" لەم شەڕکردنەدا نیشان بدات و "هیچ دەخ و هاوسەنگییەکیتر بەسەریدا نەسەپێنرێت". خامنەئی دەیەوێت لە دژی راپەڕینی گەل بووەستێت و سەرکوتکردن و لەسێدارەدان لە ئێران زیاتر بکات و لە ژێر ڕۆشنایی ئەو هەنگاوەشدا، ساڵی داهاتوو نومایشی گێڕینی ئەندامانی مەجلیسی نوێنەرانی رژێمەکەی، بە ناو هەڵبژاردن ئەنجام بدات و لە دەرەوەی سنوورەکانیش، وڵاتانی ناوچەکە بێدەنگ کات و دواقسە لەسەر سەقامگیری و ئاسایشی ناوچەکە بە خۆی بهێڵێتەوە. لە درێژەی ئەم سیناریۆیەدا و لەسەر ئاستی جیهانیشدا، هەنگاوێکی زیاتر هەڵبگرێت و خۆی زاڵ بکات بەسەر چارەنووسی وڵاتاندا!
دوا وتە!
دەسەڵاتی ویلایەتی فەقیهی، دامەزرێنەر و لایەنی سەرەکییە لە شەڕی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا! ئەوانەی حاشا لەم راستییە دەکەن، لە ریزی ئەو کەسانەدان کە باس لە سازان لەگەڵ ئەم دەسەڵاتە دەکەن. کەمێک تێڕامان لەمجۆرە نکۆڵیکارانە، هەموو ویژدانێک دەگەیەنێتە ئەو راستییە کە ئەوان هاوپەیمانی ئاشکرا و راستەقینەی دیکتاتۆرییەتی دەسەڵاتی ئاینین لە ئێران. هەر ئەوانەن کە بە درێژایی مێژووی ئەم چەند دە ساڵەی رابردوو، بە شێوازی جۆراوجۆر، هۆکاری لەسەر کار مانەوەی ئەم رژێمە بوون و لە جێگەی پانکردنەوەی سەری (مار)ی دیکتاتۆرییەتی خوێنڕێژی مەزهەبی، ئەو (بەرد)ە دەبەستنەوە کە لە سەری مارەکە گیراوە. هەر ئەو کەسانەن کە بە کوشتنی میرغەزەبی وەک (قاسم سلیمانی و ئەسەدوڵا لاجەوەردی و سەیاد شیرازی و ...) ماتەمیان گێڕا! لە خۆرا نەبووە کە بینیمان چۆناوچۆن لە جێگەی

(دەسەڵاتی دیکتاتۆری لە ئێران، خەڵک و موقاوەمەتی ئێرانیان دەکردە ئامانج و راپەڕینی ئەم گەلەیان بە (توندوتیژ) دەنواند!

مەرگی مامۆستا "جیهان تەها" لەنێوان دەنگەی خۆکوژی و گومان لەتیرۆرکردنیدا!.. تاهیر عیسا

بیست و شەشی مانگی ئۆکتۆبەری ئەمساڵ، لە میدیا کوردییە جۆراوجۆرەکاندا، هەواڵێکی دڵتەزێن کە وەرگەڕانی ئۆتۆمبیلێک و گڕگرتن و دواتریش بەداخەوە گیان لەدەستدانی شوفێرەکەی بوو بەناوی مامۆستا "جیهان تەها"لە ناوچەی بلەی قەزای مێرگەسۆردا، بڵاوکرایەوە.

دواترا کە مامۆستا جیهان تەها خۆی پێشبینی مەرگی خۆی کردووەو لەلاپەڕەی فەیس بوکەکەی خۆی نوسیویەتی ڕێگاکەم بەرەو مەرگەو مەرگ بانگم دەکات، چەند کاتژمێرێکیش دوای بڵاو بوونەوەی ئەم نوسینەی کاتژمێر هەشتی شەو دوای دورکەوتنەوەی دەیان کیلۆمەتر لە شوێنی نیشتە جێبوونەکەی کەشاری هەولێرە، ئەم ڕوداوەی بۆ دێتە پێش و لەلایەن بەرگری شارستانی ناوچەکەوە کە بلەو بارزانە، هەواڵەکە بە میدیاکان ڕادەگەیەندرێت.

ئەمەش بەومانایەی کە مامۆستا جیهان تەها بەمەبەستی خۆکوژی لەهەولێر دوورکەوتۆتەوە.

بەڵام کاتێک نامەی بڵاوکراوەی ئەم چەند ڕۆژەی خوشک و براکانی دەخوێنیتەوە، روداوەکە زۆر تەم و مژاوییە و گوماناوییەو لە سیناریۆی دەسەڵاتدارانی زۆنی زەرد دەچێت.

هەر ئەوکاتە هەواڵەکە جێگای گومان بوو، بەڵام بەو دەلیلەی کەسو کارەکەی ئەو کاتە شتێکی ئەوتۆیان لەبارەیەوە نەدرکاند، من وەک خۆشم گومانەکەم لەسەری ڕەویەوە.

بەڵام دوای تێپەڕبوونی زیاتر لە مانگێک، لەو کارەساتە، نامەی خوشک و برایەکی لە میدیاو تۆڕە کۆمەڵایەتیەکاندا وەک گومان لەمردنی خوشکەکەیان بڵاو کرایەوە.

ئەوەی زیاتر گومان دەخاتە سەر ڕوداوەکە و گومانی ئەوە لەلای هەر ئینسانێکی ئازادیخواز و مرۆڤدۆست سەبارەت بەمەرگی مامۆستا جیهان دروست دەکات ئەم خاڵانەی خوارەوەیە:-

- مامۆستا جیهان تەنها ئەکتەرو شانۆکارو مامۆستای وانەبێژو کەسایەتی هەڵسوڕاوو ناڕازی ناو مامۆستایانی وانەبێژبوو.

- ئەو هەڵسوڕاوی ناو مامۆستایان لەزۆنی زەردی ژێر دەسەڵاتی بنەماڵەی بارزانی و پارتەکەیان بوو.

- لەمیدیادا دەردەکەوت و وەک مامۆستای وانەبێژی ناڕازی قسەو لەدوانی هەبوو.

- لەزۆنی سەوزدا مامۆستایان لە باری بایکۆت و ناڕەزایەتیدا بوون

- مامۆستایانی زۆنی سەوز چاوەڕوانییان لە هەڵوێستی مامۆستایانی زۆنی زەرد هەبوو بۆ پشتگیری و هاوپشتی و بردنە پێشی جوڵانەوە چینایەتیە بەرحەقەکەیان بۆ بەدەستهێنانی خواست و داواکاریەکانیان.

- دەسەڵاتی زۆنی زەرد، لەژێرباری نەفرەتێکی گەورەی کۆمەڵایەتی بەرین و فراوندایە، بەتایبەتی لەدوای شکستی ئابووری سەربەخۆ و وەستانی هەناردنی نەوت و هاتنە خوارەوەی ئاستی بژێوو ژیانی خەڵکی کرێکارو هەژارو کاسبکار.

- زیاتر لەسی ملیار دۆلار قەرز نراوە بە کۆڵی خەڵکەوەو باجەکەشی هەردەبێت خەڵک بیدات.

- زۆنی زەرد هەردەم و هەمیشە لە هاتنە مەیدانی چین و توێژە جۆراوجۆرەکانی کۆمەڵگا لەپێناو ماف و ئازادیەکانیاندا تۆقیوەو بەتایبەتیش لەم دۆخەی ئێستایدا کە لەگەڵ حکومەتی فیدڕاڵدا کەوتۆتە دۆخی شکست لەدوای شکست و پاشەکشەوە هەتائاستی گومانکردن لەداڕوخانیان .

- بۆ بەرگرتن بەم هاتنە مەیدانانەی خەڵکیش سڵ لەدەست بردن بۆ هەرکارێکی وەحشیگەریانە ناکاتەوە.

□ هاوکاتی بایکۆت و هەڕەشەی مامۆستایانی ناڕازی لەڕێگای تەلەفۆنەوە لەلایەن کەسانی بەڵتەجی و نەناسراوەوە هەڕەشە لەمامۆستایان کراوە.

□ مامۆستا جیهان تەهاش بەر لەو ڕوداوە هەڕەشەی لێکراوە

□ ناو□□کی نام□ی ه□□□ک□ لە خوشک و برای مامۆستاجیهان بۆ دەسەڵات، کەهاوپێچیان دەکەم لەکۆتایی ئەم نوسینەمدا، زیاتر گومانەکان لەسەر لەپشت بوونی دەستی دەسەڵات لەو ڕوداوەدا زیاتر دەکەن.

□ دەسەڵاتدارانی کوردستان لەماوەی سیی ودووساڵەی دەسەڵاتداریی سەرەڕۆیانەیاندا، بەدەیان و سەدان کەسایەتی چالاکی سیاسیی کۆمەڵایەتی ڕۆژنامەوانیان تیرۆرکردووە

□ لەزۆنی ز□رردا بەدەیان کەس بە تۆمەتی ناڕەوا ئێستاش لەزیندانەکاندا دەردو میحنەت و زەجرو ئازار دەچێژن، تەنیا بەدەلیلی خۆپیشاندان یان هەڵسوڕانیان لە بواری ڕشتەیی یان ڕۆژنامەوانیدا.

□ سۆرانی مامە حەمەو عەبدولستار تاهیر شەریف و نەزیر عومەرو شوکری ئامێدی و ویدات حوسێن و سەردەشت عوسمان و … دەیان وسەدان تیرۆری تریان، لەمێژووی دەسەڵاتی سیی ودووساڵەی میلیشیاگ□□تیانداو تیرۆر پیش□یان لەبەرامبەر دەنگە بوێرو ناڕازیەکاندا، گومانەکان لەسەرتیرۆری مامۆستا جیهانیش زیاتر دەکەن نەک خۆکوژی.

□ تێبینی :- نامەی ه□□□ک□ لەخوشک و برای مامۆستا جیهان کە لەم چەند ڕۆژەدا بڵاوکرانەوە.

https://www.awene.com/detail?article=99891

تاهیر عیسا

2.12.2023

لە ئۆکرانیاوە بۆ فەلەستین.. عوسمانی حاجی مارف

ڕۆژئاواو ئەمریکا بە خزمەتکردنی بەرژەوەندییەکانیان، پێشوازی بێشەرمانەو تەواویان لە دەستدرێژی ئیسرائیل بە سەر غەززە کرد، بەمەش بزماری کوشندەیان لەو نەزمە جیهانییەی دوای کۆتایی بلۆکی ڕۆژهەڵات بانگەوازی بۆ دەکەن داکوتا، تەنانەت پێش شەڕی ئیسرائیل بە سەر غەززە، نەزمی ئێستای جیهانی بە سەرکردایەتی ئەمریکاو ڕۆژئاوا گەشتی داڕمانی خۆی دەستپێکردبوو.

لە نێوان شەڕی ئۆکرانیا و دەستدرێژی ئیسرائیلدا، کاتێک هێرشی ڕووسیا بۆ سەر ئۆکرانیا لە شوباتی ٢٠٢٢ دەستی پێکرد، سەرکردەکانی نەزمی جیهانی ئێستا، بە لەشکرکێشییەکی شەڕانگێزی وەسفیان کرد، واشنتۆن و هاوپەیمانەکانی هەوڵەکانیان چڕکردەوە بۆ ڕازیکردنی هەموو جیهان بۆ یەکگرتن لە دژی ڕووسیا.

لۆژیکی ئەمریکی-ڕۆژئاوا سادەو ڕاستوخۆ بوو بەو مانایەی چۆن جیهان لە تەنیشت خۆیان بوەستێنن، تا سەیری وڵاتێکی گەورە بکەن کە هێرش دەکاتە سەر دراوسێ بچووکەکەی و زەوییەکانی داگیر دەکات.

زیاتر لە ١٩ مانگە، ئەوە ڕوون بووەتەوە کە ئەو لۆژیکەی کە ڕۆژئاوا پشتی پێ دەبەستێت بۆ پشتیوانی ڕەهای خۆی بۆ ئۆکرانیا و سزاکانی بەسەر ڕووسیادا، بەتایبەتی بەدوای پشتیوانیان بۆ هێرشی بەربەریانەی ئیسرائیل بۆ سەر غەززە، لۆژیکێکی پوچ و بێمانای لێدەرهات، بۆردومانکردنی نەخۆشخانەی مەعمەدانی لە ئێوارەی سێشەممە ١٧ی تشرینی یەکەمدا، نموونەیەکی توند بوو لەوەی کە وەک تاوانێکی جەنگی تەواو وەسف بکرێت، لۆژێکی چۆنییەتی وەستانەوەیان بەرامبەر بە ڕووسیا، جگە لە خەجاڵەتی و ڕیسوایی و شەرمەزاری شتێکی تری لێدەرنایەت، هەرئەمەش دنیای ناڕەزایەتی جەماوەری لە جیهاندا وروژاند، کە تەنها لە وەستانەوە بەرامبەر هێرشی درندانەی ئسرائیل بۆ سەر غەززە خۆی پێناسە بکات.

سروشتییە ئەو تاوانانەی کە ئیسرائیل بەرامبەر فەلەستینییەکان لە کەرتی غەززە ئەنجامیداون، لە ڕێگەی هەڵمەتێکی سیستماتیک و ڕێکخراوەوە کە پایتەختەکانی ڕۆژئاوا بەشداریان تێدا کردوە، بەتایبەتی واشنتۆن، لەندەن، پاریس و بەرلین، بە پەرەپێدانی فێڵ و درۆو خستنەگەڕی میدیایەکی بەرفروان، تائەو ئاستەی وەسفکردنی خەڵکی فەلەستین لەڕیزی تیرۆرستاندا بکەنە بیانوی ئەو تاوانە کۆمەڵکوژیانەی ڕۆژانەو بێوەستان لە غەززە بە ئامانجی داگیرکاری و

کۆنەپەرستانەیان کاری لەسەر دەکەن، ڕاشکاوانەو ڕاستەوخۆ دەڵێن؛ کاتێک فەلەستینیەکان لە غەززە حەماسیان هەڵبژاردوە دەبێت بەرگەی دەرئەنجامەکانیشی بگرن. نەتانیاهۆ بەیانیان و ئێواران بانگەشە دەکات، کە ئاشتی لەگەڵ فەلەستینیەکان پێویست نییە، واتە ئیسرائیل پەیوەندیەکانی لەگەڵ وڵاتانی عەرەبی ئاسایی بکاتەوە، بەبێ ئەوەی لەگەڵ لایەنی فەلەستینی بگاتە هیچ چارەسەرێک.

ئەمریکا و رۆژئاوا دروشمی پشتیوانیان بۆ ئیسرائیل بەرزکردەوەو گلۆپی سەوزیان بۆ هەلکرد، تا بتوانێت تۆڵەی کەرامەتی بەفیڕۆچووی و زەلیلبوونی خۆی بکاتەوە لەبەرامبەر ئەو شکۆشکاندنەی لە هێرشی حەماسدا بەرەوڕووی کرایەوە.

لە ماوەی ٤٠ ڕۆژ زیاتریی دەستدرێژی دڕندانەی ئیسرائیل بۆ سەر کەرتی غەززە، نەزمی جیهانی بە سەرکایەتی ئەمریکاو ڕۆژئاوا تووشی پاشەکشەیەکی بەرچاوی وێرانکەر بووە لە ئاست ڕای گشتی جیهانیدا، کە جگە لە هاوپەیمانەکانی واشنتەن، دەگمەن بووە کەسێک بدۆزیتەوە کە پێیوا بێت ئەم سیستەمە جیهانیە ئەتوانێ شەرعیەتی متمانەی سیاسی بەدەست بهێنێت. چونکە ئاشکرایە کە یاساکانی تەنها خزمەت بە بەرژەوەندیەکانی ڕۆژئاوا دەکەن، بۆیە زەحمەتە بتوانن لەگەڵ باقی جیهاندا هاوئاهەنگی بکەن و بەڵانسی هاوکێشەی سیاسی لە ناوچەکەو جیهاندا ڕاگرن. بەتایبەتی کە حاڵەتێکی دووفاقی بە هەڵوەستگرتن لەسەر شەڕی ئۆکرانیاو شەڕی ئیسرائیل لەلایەن ئەمریکاو ڕۆژئاواوە بە ڕۆشنی خۆی تەعبیردەکات.

هەرئەمەش ئەو ئارگیومێنتە پوچەڵە دەکاتەوە کە دەڵێت "ئیسرائیل مافی ئەوەی هەیە بەرگری لە خۆی بکات"، ڕۆژئاوا تەنها سەرنجیان لەسەر ئەو بیرۆکەیە داناوە کە پێش هێرشی ۷ی ئۆکتۆبەری حەماس، گوایە لە نێوان فەلەستینیەکان و ئیسرائیلیەکان دنیایەکی تەواو ئارام و سەقامگیریان هەبوە، بەڵام ڕۆژنامەی نیویۆرک تایمزی ئەمریکی ڕاپۆرتێکی بڵاوکردۆتەوەو باس لەوە دەکات کە چۆن حکومەتی ڕاستڕەو و توندڕەوی ئیسرائیل مەترسیەکانی لە ناوچە داگیرکراوەکانی فەلەستیندا زیاد دەکات، ئەمەش لەبەر ڕۆشنایی پەرەسەندنی هێرشەکانی دانیشتوانی ئیسرائیل لە کەناری ڕۆژئاواو دانانی شوێنی نیشتەجێبون لە پێشەنگی فایلەکانی حکومەتدایە.

حکومەتی ئیسرائیل لە قودس و کەناری ڕۆژئاوا بەردەوام بووە لە مامەڵەی خراپ بەرامبەر فەلەستینیەکان، تەنها لەم ساڵەدا نزیکەی ٣٠٠ فەلەستینی و سەرکردەکانی "جیهادی ئیسلامی"ی لە غەززە تیرۆر کردووە.

هەموو ئەم پێشهات و ڕووداوانە هەستی باڵادەستی ڕەهای نەتانیاهۆو حکومەتەکەی و سوپاکەی و پۆلیس و دانیشتوانەکەی چەسپاند، تا

کۆنترۆڵی تەواوەتی بەسەر بارودۆخی ناوچە داگیرکراوەکانی فەلەستیندا بکەن، هاوکات هاوپەیمانەکانی ئیسرائیل لە ڕۆژئاواو ناوچەکە دڵنیاکرانەوە ئەوەی کە لەم دۆخەدا بەڕێوەدەچێت باشە، چیتر سەرئێشەی پرسی فەلەستین کاریگەری نامێنێت، بەڵام ئەم داگیرکاریە بەربەریەتەی ئیسرائیل بە سەر دانیشتوانی غەززە، کێشەی فەلەستینی بردە قۆناغێکی تری سەرێشە بۆیان، کەدەبێت لە بەرامبەر ڕای گشتی جیهاندا ڕێگایەکی تر نیشان بدەن، کێشەی فەلەستین بۆتە مەسەلەیەکی جیهانی و خواستی ناڕەزایەتیە فروانە جەماوەریەکان لە تەواوی دنیادا، هەرچەندە شەڕی ئیسرائیل لە کەرتی غەززە هێشتا بەردەوامە و کەس نازانێت کەی و چۆن کۆتایی بێت، بەڵام بەمانەیەک دەتوانین ئەوە بڵێین ئەمریکاو ڕۆژئاواو ئیسرائیل لە ئاکامی ئەم شەڕەدا بەشکستێکی ترەوە دێنەدەرەوە.

ساڵانێکە پەکین و مۆسکۆ نەزمی جیهانی ڕۆژئاوا بە سەرۆکایەتی ئەمریکا ئیدانە دەکەن و داوای گۆڕینی دەکەن بۆ سیستەمێکی فرەجەمسەری نوێ کە “دادپەروەرتر” بێت...؟ بەڵام ئەم دۆخەی کە ئیسرائیل بەسەر خەڵکی غەززەدا خولقاندویەتی، ئەو سیستمە فرە جەمسەریەی بەسادەیی پوچەڵ و بەمانا دەرهێنا، هەروەها دنیای ململانێی قوتبەکان لە ئاستێکی ترو مەیدانێکی تری ئامادەکاریدا دەبن بۆ گەورەبونەوەی ئەو جەنگەی کە ئەگەری هەیە لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا فراوان و بەرجەستە بێتەوە.

هێرشە لەناکاوەکەی حەماس کە لە٧ی ئۆکتۆبەردا بەسەر شارۆچکەکانی ئیسرائیلی دەوروبەری غەززە ئەنجامدرا، چەندین داینامیکی ناوچەیی ناسەقامگیرکردەوە کە لە ساڵانی ڕابردوەوە لە ئارادا بووە.

یەکەم : دیارترینیان ئەو تێڕوانینە هەڵەیە بوو کە گوایە پرسی فەلەستین چیتر جێگای سەرنجی دانیشتوانی ووڵاتانی عەرەبی نەماوە، گوایە گەیشتن بە سەقامگیری لە ناوچەکەدا بەبێ چارەسەری کێشەی فەلەستین مومکینە، لەکاتێکدا کە فەلەستینیەکان لە ژێر بارگرانیەکی بەربەری ئیسرائیلیدا دەناڵێنن.

کاردانەوەی جەماوەری بە ئەوە هات کە پرسی فەلەستین و ئەو نادادپەروەریانەی کە فەلەستینیەکان بەدەستیەوە دەناڵێنن، هێشتا هێمایەکی سیاسی بەهێزی هەیە کە توانای هەڵگیرسانی شەپۆلی گەورەی توڕەیی لە سەرانسەری جیهانی عەرەبیدا لەخۆدەگرێتەوە، کەدەرکەوتەکەی زیاتر لە هەر پرسێکی دیکە هاتۆتەوە مەیدان.

ناڕازیبوونی بیروڕای گشتی دانیشتوانی ووڵاتانی عەرەبی لە مامەڵەی خراپ و پێشێلکاریەکانی ئیسرائیل بەرامبەر بە فەلەستینیەکان تەنانەت پێش ٧ی ئۆکتۆبەریش بەشێوەیەکی بەرچاو دیاربوو، بەڵام ئەو ڕووداوانەی ئەمڕۆ لە غەززە ڕوودەدەن، هەستی ناڕەزایەتی لە

ناوچەکەدا زیاترکردووە. ئەوەی جێگای سەرنجە هاوتەریب لەگەڵ ئەوەشدا، پەرەسەندنی مەزاجەکانی دژە ڕۆژئاواش دەبینرێن، لە ئەنجامی ئەو پشتیوانییە بێمەرجەی کە ئۆپەراسیۆنەکانی بۆردومانی ئیسرائیل بەسەر کەرتی غەززە لەچوارچێوەی هەوڵەکانی بڕیاردانی ئەمریکا و زۆرێک لە وڵاتانی ئەوروپای ڕۆژئاوادا بەدەستی هێناوە.
کەواتە فەلەستین گەڕاوەتەوە پێشەنگی گۆڕەپانی نێودەوڵەتی و ناوەندی گوتاری گشتی، لە ژێر ڕۆشنایی پەرەسەندنی زەبری بانگەوازەکان بۆ گەیشتن بە چارەسەرێکی سیاسی دادپەروەرانە بۆ پرسی فەلەستین، واتە جارێکی دیکە بەرەو جەختنی چارەسەری دوو دەوڵەتی لە بەرامبەر ڕۆشنایی سیاسەتەکانی ئیسرائیل کە یەک دەوڵەتیان لەسەر بنەمای ئاپارتاید دامەزراندووە.
دووەم: ئاسایکردنەوەی پەیوەندیەکانی نێوان سعودیە و ئیسرائیل هێشتا لە دانوستاندا بوو کاتێک هێرشەکە ڕوویدا، بەڵام هێرشی دڕندانە بەسەر غەززە بووە هۆی ڕاگرتنی ئەو دانوستانانە بۆ ماوەیەکی نادیار. ئەو وڵاتانەش کە پێشتر ڕێککەوتنیان لەگەڵ ئیسرائیل واژۆ کردووە، لە بەرامبەر داگیرکاری غەزەدا سەرسام ماون و تا ڕادەیەکی زۆر لە چاوەڕوانی ئەو ئاڵوگۆڕانەدان کە دوای جەنگ پێشهاتەکان چی دەنوێنێت.
سێیەم: ڕاگرتن و دواخستنی ئەو هەوڵانەی بۆ ئارامکردنەوەی ناوچەکە هەوڵی بۆئەدرێت، کە سی ساڵە زیاترە لە ناجێگیری و گێژاوی سیاسی بەسەردەبات، لە نمونەی نزیکبوونەوەی نێوان سعودیە و ئێران، دیالۆگ و دانوسەکانی نێوان ئەمریکا و ئێران، هەمو ئەوانە چونە ناو ئایندەیەکی نادیارەوە، لەگەڵ ئەوەشدا ئەم دۆخە هەموو جیهانی پاڵناوە بۆ ئەوەی لە لێواری ململانێیەکی ناوچەیی و ڕەنگە جیهانیدا بلەرزێنێت.
لەڕاستیا لەم دۆخە دژوارو ناهەموارەدا، کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی ناتوانێ تاسەر بەردەوام بێت لە بێدەنگی و چاوپۆشیکردن لە سەلماندنی مافە سیاسی و مرۆییە ڕەواکانی خەڵکی فەلەستین، لەکۆتاییهێنان بە داگیرکاری ئیسرائیل بەسەر غەززە، دواتر چاوەڕێی ئەوە بکەن کە لایەنی فەلەستینی بە ملکەچی بمێنێتەوە. ڕاستیە زەقەکەی ئەمڕۆ ئەوەیە کە فەلەستینیەکان لەگەڵ تێپەڕبوونی کاتدا داگیرکاری و ڕەگەزپەرستی و ئاپارتایدی ئیسرائیل بە هیچ جۆرێک قەبوڵ ناکەن، بەڵکو ئەمڕۆ دەیسەلمێت کە فاکتەری کات لە بەرژەوەندی گەیشتن بە خواستەکانیان کاردەکات.
حکومەتی ئیسرائیل ئەمڕۆ لە لوتکەی فاشست بون و توندڕەوی و ڕەگەزپەرستیدایە، هیچ هەنگاوێک نیشان نادات بۆ ئامادەیی هەرجۆرە دانوسانێک بۆ وەستانی ئەم هێرشە دڕندانەیەی.

سەبارەت بە دەسەڵاتی فەلەستین، لاوازییەکەی لە بەرامبەر ئەو کارانەی حەماس کردوویەتی زیاتر بون و ناتوانێت ئیدیعای نوێنەرایەتی ڕاستەقینەی خۆی بە گەلی فەلەستین دەربڕێت. لەهەمانکاتدا بایدن و ئەمریکاش هیچ نیازێکیان نییە و هیچ هەوڵێکی سیاسی نادەن ببێتە هۆی کۆتایهێنان بەم داگیرکارییە.
هەرچەندە دۆخەکە لە بەردەم ململانێیەکی نوێدایە، بەڵام خەڵکی فەلەستین هەست بە هیچ ئاسۆیەکی سیاسی ناکەن، بەڵام ڕای گشتی ناڕەزایەتی بەرفراوان و ناکۆکییەکانی ئەم شەڕە لە درێژخایەندا ڕەهەندی دیمەگرافی بە شێوەیەکی ئەرێنی خۆی لە بەرژەوەندی فەلەستینییەکان دەسەپێنێت.

تەنز/ سەمەدە توورخەری مەلا قەپە.. عەبدولڕەحمان فەرهادی

ئەوە ڕۆژە، تەماشای تەلەفزیۆنم دەکرد، لە دیمەنێکدا سەروسەکوتی منداڵێکم بینی، شتێکی سەردەمی هەرزەکاریی خۆمم بیرکەوتەوە، هەر لە بەرخۆمەوە لە قاقای پێکەنینەم دا، کوڕە دوازدە ساڵییەکەم ڕاپەڕی و هۆ پێکی لەخۆی زانی.

- باوە، ئەوە بە چیی پێدەکەنیی؟
کوڕم ڕاکشەوە، هیچ نییە.
کەچی گەنەگەی لێ داگرتم، گوتی:
- دە بە هەر پێم بڵێی. چی بووە و بە چی پێکەنییت؟
- کوڕم، بەخەت بنوو، هیچ نەبوو. بیرەوەرییەکی سەردەمی گەنجیی خۆمم هاتەوە یاد و تەپەڕی.
وازی نەهێنا و گوتی:
- هەر دەبێ بۆم بگێڕییەوە.
ناچاری کردم ملم لە گێڕانەوەی بیرەوەرییەکەم نا:
هاوڕێیەکی گەنجیم، زۆر بیری دەکەم، ئێستا نازانم کەوتووەتە کوێ و چیی بەسەر هاتووە، ئەو هاوڕێیەم ناوی سەمەد بوو، بە سەمەد مەلا قەپە بانگ دەکرا.ئەو ناوەی قەپە لە چی هاتبوو؟
چۆنم بیستبوو، ئاوای دەگێڕمەوە:

سەمەد، کوڕە مەلایەکی شەوێ تاژیی مل تەتەڵەکی لەولاواز بوو، بیچمەکی سەمەر و عەنتیکەی هەبوو، ئەگەر بە باشی دیقەتت بدابووایە، لە پێکەنین زیاتر هیچت بۆ نەدەمایەوە. سەمەد هەر دەمنی تۆڵی بوو، هیچ باکی بە خوێندن و قوتابخانە نەبوو، زۆریش تەنبەڵ بوو، باوکی وی ناوی مەلا جاسم بوو، کە کەلکە مەلایەکی نیمچە خوێندەوار بوو، وەلێ خۆی پێ زۆر عالیم بوو، کەچی بە مەلا قەپە ناسرابوو. زۆرم مەراق بوو بزانم ئەو وشەی (قەپە)یە لە چییەوە هاتووە! جاسم لە کوێ و قەپە لە کوێ! لە هەر کوێم دەپرسی نەیدەزانی. مەلا قەپە جارجارە لە ژێر سێبەری دارتووەکەی بەرانبەر مزگەوت، یاریی دامەی لەگەڵ مامە ئەسعەدم دەکرد و قەتیش لێی نەدەبردەوە. ڕۆژێکیان ڕێکەوت لە مامەسعەدم پرسی:

- مامەسعەد، پرسیارێکم هەیە! ئەویش فەرمووی کردمە: دەی.
- دەڵێم، ئەو مەلا جاسمەی هاودامەت، بۆچی پێی دەڵێن مەلا قەپە؟

یەکسەر پێکەنینێك مامەسعەدی شینومەر داهێنا.. پاشان گوتی:

- هەتیوە، شتێك دەزانیی! ئەوە کە فێری کردووی ئەم پرسیارەم لێ بکەی؟

هەندێ سوێند، هەندێ قورئانم خوارد، کە خۆم لەمێژە دەمەوێ لێت بپرسم، سەمەدی کوڕیشی هاوپۆلمە، بەڵام هەندەی دەمکرد، لەخۆمم ڕانەدەبینی بیپرسمە!

کە دڵنیاییم دایە، کەس فێری نەکردووم و هەر پرسیاری خۆمە، دەستی بە گێڕانەوەی سەربردەی ناونانی مەلا جاسم بە مەلا قەپە کرد:

- لە کۆتایی پەنجاکان، ماوەیەك بوو زەعیم عەبدولکەریم قاسم، شۆڕشاندبووی و دەسەڵاتی وەرگرتبوو. لە مەعاریف پەیوەستیان بە مامۆستای قوتابخانە سەرەتاییەکان بوو، بڕیارێك دەرچوو کە هەر مەلایەك دەیەوێ ببێتە موعەللیم، دەبێ بچێتە خولێکی فێربوونی وانە گوتنەوە و مامۆستایەتی ببینێت و پاشان تاقیکردنەوەیەکی نووسینەکییان پێ دەکرد و دەکرایە موعەللیم، ئەم خولە لە شاری کەرکووك کرایەوە، کە ماوەی ساڵێ خوێندنی 1959-1960ی خایاند. موعەللیمی و مەعاریفیش کە ئێستا پێی دەڵێن پەروەردە! ئەوکاتە وەك ئێستا وەران و نالەبار نەبوو. موعەللیم مووچەیەکی زۆر باشی دەدرایە. ئەوە بوو زۆر لە مەلایەکانی کوردستان، ئەوانەی تەمەنیان بە ئەو کارە دەگونجا، چوونە کەرکووك و بەشداریی خولەکەیان کرد و زۆربەیان دوای سەرکەوتنیان لە تاقیکردنەوەکە، لە گوندەکانی کوردستان بوونە مەعاشخۆر و موعەللیم و خزمەتیان

کرد. دوای خولەکە، ئەوان تاقیکردنەوەیان لە هەر حەوت وانە و بابەت کرد، کە نەحوو و سەرف و شەرع و سایکۆلۆجیی پەروەردە و ڕێگاکانی وانەگوتنەوە و بابەتی دیکە بوون و تیایدا 21 پرسیاریان بۆ هاتبووەوە، ماوەی 4 سەعاتیان هەبوو بۆ وەڵامدانەوە، ئەوانەی لەو تاقیکردنەوە و ئەزموونە سەرکەوتن، هەموویان بەوانامەی پێنجی ئامادەییان درایە، کە ئەوکاتە دوا قۆناغی ئامادەیی، وەك ئێستا پۆلی شەشەم نەبوو، بەڵکوو پۆلی پێنجەم دوا قۆناغی ئامادەیی بوو. لەم پارێزگای هەولێرە 120 مەلا بەشدار بوون وتیایشیاندا بوو نمرەی سەرکەوتنی نەهێنا.. ئەو مەلا جاسمە لەبەر ئەوەی کەلکە مەلایەکی کەم خوێندوو و کەم شارەزا بوو، درەنگیش شتی دەچووە مێشکی، بە سەت دەست ماچکردن ناوی خەی خستە ئەم خولە، دەشیزانی لە تاقیکردنەوەکەی دەرناچێت! لە ڕۆژی تاقیکردنەوەکە قەپیەیەکی زەری بردبووە ژووری تاقیکردنەوە و مامۆستای چاودێریش یەك لە مەلا ناودارەکانی کەرکووك بوو، قەپیەکانی لێ گرتبوو و تەسلیمی بەڕێوەبەرایەتیی خولەکەی کردبوو، ئەوە بوو کە ئەنجامی خولەکە بڵاوکرایەوە، ناوی ئەو وەك قەپیەچییەك گەڕابووەوە و لە تەنیشت ناوەکەی نووسرابوو (رسب بسبب الغش) و ساقیت کرا و نەکرایە موعەللیم. هەر لەو ڕۆژەوە هەندە لەو مەلایانەی لەی نزیك بوون، کلکەناوی (مەلا قەپە)یان هەڵدووخست و جاسمم جاسمە، بووە مەلا قەپە، هەندەکیش بە (جاسم مەلا قەپە) بانگیان دەکرد. ئیتر لەناو خەڵك بەرەبەرە ناسناوەکە بە تەواوی تەشەنەی کرد و وای لە هات کەس بە مەلا جاسم نەیدەناسییەوە. هەندێك لە تورکمانەکانی هەولێر نەیاندەزانی وشەی قەپە گە بکەن، دەیانگوت مەلا قاپو!..

من و مامەسعەد نزیکەی یەك چارەگە سەعات بەم سەربردەیە پێکەنین..

جا ئەو کوڕەی مەلا جاسم کە ناوی سەمەدە، کوڕێکی تامگەل بوو و لە خوێندنیش زەر دەبەنگ بوو، بە جۆرێ لە ئەزموونەکان دەردەچوو، زەریش هەوەی دەدا باش بەت، کەچی هەر مایبوو. سەرم سوڕمابوو چۆن گەیشتووەتە پۆلی پێنجی زانستی! دەبێ ئەویش بەماوەقەپییە نەبێ!.. ڕۆژێکیان مامۆستا دەشاد کە وانەی ڕووەکزانیی پۆلی پێنجەمی زانستیی پێ دەگوتین، هەر بە زانیاریی گشتی، باسی لە بایەخی خۆراك بەتایبەت ڕووەك بە گشتی و سەوزە و میوە دەکرد بۆ تەندروستیی مرۆڤ، فەری دەکردین بزانین هەر یەکەیان چ جۆرە ڤیتامینێکی تێدایە و

هەر ڤیتامینەی ئەرکی چییە و بە چیی بەسوودە!.. لە بابەتەکیان ڕاڤەی سوودە جۆراوجۆرەکانی ڕووەکی دەکرد، کە هەریەکەیان ڕۆڵی بۆ چ ئەندامێکی جەستەی مرۆڤ هەیە و چ ڕۆڵێکیان لە گەشەسەندنیان هەیە، هەروەها شڕۆی ئەوەشی بە کردین کە مەرج نییە ڕووەکێک بۆ ئەندامێکی لەشی یەکێک باش بێت و هەمان ڕووەک بۆ ئەو ئەندامەی لەشی یەکێکی دیکەیش هەمان سوودی هەبێت، مەبەستی ئەوە بوو لەش و جەستەی هەر تاکێک شتێکی لە دروستی لێ دەکەوێت!.. جارەکیان باسی سوودی گوێزی بۆ گەشەکردنی مێشکی مرۆڤ کرد و گوتی: گوێز بە ئاوەز یەکاویەکە و گەشە بە ئاوەز دەدات.. تەماشایەکی سەمەدی مەلا قەپەم کرد کە بە ڕوخساریەوە وا دەردەکەوت زۆر بە شەوق و سەرسامییەوە گوێی شل کردووە، ئەم زانیارییانە بۆ ئەو گرنگ بوون.. لە وانەی پاشتر کە ڕۆژی دواتر هەمانبوو، دوای زەنگی دووەم پشوو، مامۆستا دڵشاد هاتە ژوورەوە، بەر لەوەی دەست بە وانە گوتنەوەکەی بکات، سەمەدی مەلا قەپە یەکسەر بابەتی سوودەکانی گوێزی لێ پرسی کە چۆن گوێز سوودی بۆ مێشك و عەقڵ هەیە؟ ئەمە یەکەمجار بوو سەمەد پرسیار لە مامۆستا بکات، هەموو پێمان سەیر بوو! مامۆستا دڵشاد دیسانەوە بە کورتی باسی لە بابەتەکە کردەوە. سەمەد وازی نەهێنا و گوتی: کەوابێ، مادام گوێز بۆ عەقڵ و گەشەی مێشك باشە، دەبێ بۆ زیرەکییش هەر باش بێت؟ مامۆستا دڵشاد زۆرجار بابەتی پێکەنیناوی و قسەی خۆشی دەخستە نێو قسە و ڕاڤەکارییەکانی، بۆیەش لای قوتابییان خۆشەویست بوو.

- گوێ بگرە سەمەد، ڕاستە گوێز بۆ مێشك و ئاوەز باشە، بەڵام باوەڕ ناکەم بۆ تۆ ئەو سوودەی هەبێت، سوودی ڕووەك لە یەکێکەوە بۆ یەکێکی دیکە دەگۆڕێت.
- ئەی مامۆستا گیان، چ خواردنێك بۆ من باشە کە وا بکات کەمێك زیرەك بم و بە ئاسانی پۆلەکانم ببڕم.
- سەمەد تۆ گەر دەتەوێ لە خوێندن باش بیت، پێویستە بایەخ بە توور بدەیت. سەروسەکوتی تۆ لە توور بەولاوە بە هیچ شتێکی تر زیاتر ناڕسکێت! سەمەد بڕۆ توور زۆر بخۆ، بە قسەی من دەکەی ڕۆژانە دوو تا سێ سەرکە تووری مەڕ بخۆ، تخوونی تووری سەر نەکەویی!. گوێ بگرە سەمەد، ئەگەر ئەوە بکەیت، ئەگەر بە مانگ□□ك تڕەتڕت بە نیوتنیش نەخست، لەسەر منی حسێبکە.. هەموومان پێکەنین! سەمەد وایزانی ئەمە بە وشەی تڕەتڕ پێدەکەنین، نەیدەزانی مامۆستا دڵشاد هەر بە خۆشی و جەفەنگ وای وەرام دایەوە، کەچی سەمەد قسەکەی مامۆستا دڵشادی

بەتەواوی چووە مەشکیەوە. سەمەد تا دوا وانە ئەبلەق و سەرەمەند مایەوە و بیر و هۆشی هەر لای توور بوو.. بە بەیانییەکەی کە هاتینەوە دەوام، لە پشووی وانەی دووەم، سەمەد سەرکە توورەکی مەری گەورەی قووڵاویی لە گیرفانی شەرواڵەی بە زەحمەت و بە هەوڵی من، لە گیرفانی دەرهانی، وردە وردە خەریك بوو لە شەرواڵەکەی دەخشاند تا قوڵی لە بەتەوە، ئیتر دەستی بە قەمپارە تووران کرد و ناوە ناوە فنەیەکی دەکرد و لچە نیمچە قوڵاوییەکەیشی بە قەڵەی کورتەکی دەسڕییەوە. لەو ڕۆژەوە سەمەد لە قوتابخانەکە بووە توورخۆرەکی ناودار..

وانەی پاشتر بە مامۆستا دەشادیان گوتبوو: سەمەد لە توورخواردن دەست بەکار بووە و ئەگەر بەردەوام بێ، توورخۆرەکی چاکی لێ دەردەچێ. مامۆستاکە لە سەمەدی پرسی:

- کوڕە من، بڕیارت داوە ڕۆژانە چەند توور بخۆیت؟
- مامۆستا، سبەینان یەك سەرك، دوای نیوەڕۆیان یەك سەرك، ئێوارانیش یەك سەرك.
- ئافەرین. بەردەوامبە.

ئەو توورخۆرییەی سەمەد دەیکرد، بە کەسمان نەدەکرا!.. لەو ڕۆژەوە لە پشووی وانەکاندا، قوتابییان بەرەو حانووت دەچوون، ئەمەیش لە هاوڕێیان هەریەکەو شتێکمان دەکڕی. سەمەد ئەو ماوەیە هەم خەرجیی نەبوو، هەمیش خەریکی توورخۆریی خۆی بوو و بە پشووی دوو وانە، سەرکە توورە گەورەکەی خۆی بە تەواوی حەپەلووش دەکرد.. زۆربەمان هیوامان وابوو سەمەد بە مانگی داهاتوو، لە وانەکاندا گۆڕانێکی بەسەردا بێت و ئاستی زانستیی باشتر بێت. هەندێك لە قوتابییە زیت و زرنگەکان بەتەواوی ترسێکیان لێ نیشتبوو و لە مەترسیی ئەوەدا بوون سەمەد لە زیرەکی، بەپێش ئەوان بکەوێتەوە، کەچی سەمەد لە وانەکاندا نە ئاگای لە دەرسەکان بوو نە لە حەشتەبای خوا، هەموو بیر و هۆشی لەکن توور بوو! ئەو بەپەلە بوو زەنگەکە لێ بدات و دەست بە قەمپارە تووران بکات.. نزیکەی دە ڕۆژێکی بە دووەم ئەزموونی مانگانەی زۆربەی وانەکان مابوو، بابەتەکەی سەمەد، لەناو زۆربەی مامۆستایان دەنگی دابووەوە، مامۆستا دەشادیش بەردەوام هانی سەمەدی دەدا و چاوەنۆڕی دەکرد بەڵکم خوایە سەمەد لە دەرسودەورەکانی باشتر بێت.. ئەم توورەی سەمەد، وایکرد هەفتەی پاشتر ژمارەیەك لە قوتابییە بەتواناکانیش واز لە حانووت بێنن و دەست بە توورخۆری بکەن، ئەمە بە زۆربەیان خەون و خولیایەکی فەنتازی

و خۆش بوو..
لە یەکەم ئەزموونی مانگانەمان کە بە وانەی کیمیا دەستی پێ کرد، دوای هاتنە دەرەوەمان لە پۆل، سەمەد پێی ڕاگەیاندین ئەگەر بەرزترین نمرە نەهێنێ، بە دڵنیاییەوە دووەم دەبێ..
لە ئەزموونەکانی دیکەیش هەر هەمان ئاستی وەرامەکانی خۆی ڕاگەیاند، ئەم هاتنە دەستەی سەمەد، ترسی یەکەم نەبوونی ئەم مانگەی خستە دەروونی زۆر لە قوتابییە پێشەنگەکان، خەریك بوو ئەم ترسە بنیشێتە منیش! وەلێ چەندی تێدەفکریم، نەدەچووە عەقڵم تووڕ تەڵتەم بەخێتە!.. سەمەد لە ئەزموونەکانی مانگی پێشوو، لە کۆی هەشت وانە، لە چواریان کەوتبوو، لە دوانیشیان لە لێواری دەرچووندا بوو، کەچی کەوتبوو!.. هەموومان چاوەنۆڕی کاریگەریی توورخەرییەکەی سەمەد بووین بەسەر زیرەکییەکەیەوە!..
کە ئەنجامی وانەی ڕووەکزانیمان وەرگرتەوە، دەرکەوت سەمەد 60ی لە 100 وەرگرتووە، ئەمەش بۆ ئەو هەنگاوەکی گەورە بوو، چونکە لە ئەزموونی یەکەمی، 40ی وەرگرتبوو، یەکەمی پۆل 70ی لە ڕووەزانی وەرگرتبوو، سەمەد سێیەم بوو، ئەمەش وای کرد سەمەد کەمێك شانازی بە خۆیەوە بکات، بەڵام بەداخەوە ئەم هەوایەی کەوتبووە کەڵەکەیی، زۆری نەخایاند. ڕۆژی پێنجشەممە، کە ئەنجامی سەرجەم ئەزموونەکانمان وەرگرتەوە، سەمەد بەر لەوەی ئەنجامەکانی خۆیمان پێ بڵێت، خشی و خۆی بزر کرد، ڕۆژی هەینییش هەر نەمانبینییەوە، بە ڕۆژی شەممە، سەمەدمان کەمێك بە داماوی و لچشۆڕی بینی، لەمەوە بەمان دەرکەوت کە لە حەلوەلادایە، دیسانەوە خۆی بزر کرد و دیار نەما!.. بە سبەینەکەی کە وانەی ڕووەکزانیمان هەبوو، مامۆستا دڵشاد هاتە ژوورەوە و ڕووی لە سەمەد کرد:
▪ هاا، کاکی توورخەر، ئەمە چاوەنۆڕی چیمان دەکرد! چیی دەرچوو!
ئیتر لەوەوە زانیمان، سەمەد جگە لە ڕووەکزانی، لە هیچی دیکە دەرنەچووە، بەمان دەرکەوت توور کاری خراپی خۆی کردووە. ئەمەیش توورخەری!
مامۆستا دڵشاد، ڕووی کردە سەمەد:
▪ سەمەد گیان گوێی مەدە، هەوڵێك بوو دامان، ئیتر بەدوای ڕێگەچارەی تردا دەوەڕێین.. سەمەد گوی بگرە با شتێکی خۆشت بۆ باسەوەکەم:
بێوەژنەکی گەڕەکەکەمان هەبوو، کوڕێکی تەمەن شەش ساڵانی هەبوو، ئەو کوڕە شەوانە کە دەخەوت، میزی لە جێخەوەکەی

بـەخـۆيدا دەكرد. دايكى چەندە هەوڵى دەدا و چەندى دەيبردە دختۆران، هەر بێسوود بوو. ڕۆژێكيان پيرەمێردێكى بەحسێب دونيا ديتەى! خزمى خۆى پێى دەڵێ:

- خوشكێ، ئەگەر دەتەوێ كوڕەكەت چيتر ميز بەخۆيدا نەكات، پێم باشە بيبەيتە لاى مەلا قۆپێ، بەڵكم نوشتەيەكى بۆ بكات و نوشتەكەيش بخە باليفەكەيەوە، يان لێى بدروو، بەخوا هەر ئەو ڕێچارەيەت هەيە. بێوەژنەيش دەستى كوڕەكەى خۆى دەگرێت و دەيباتە لاى باوكت، باوكيشت چارەسەريى ئەمەى بەلاوە ئاسان دەبێت و نوشتەيەكى بۆ دەكات و دوعاى لەسەر دەخوێنێ و ڕادەستى بێوەژنەى دەكات، سەرق□□مانەى خۆيشى لێ وەردەگرێ.

ژنە بزر دەبێ و دواى ماوەيەك لە بەردەم مزگەوت لەگەڵ باوكت لووتيان بە لووتى يەك دەبێتەوە، باوكيشت لە حاڵوەحوال□ى كوڕەكەى دەپرسێ:

- ئەرێ خوشكێ، خۆ كوڕەكەت ميز بەخۆداكردنەكەى بڕا!

بێوەژن وەرامى دەداتەوە:

- بەخوا چى بڵێم مامۆستا، لەوەتەى نوشتەكەى جەنابتم لە بێجامەكەى بەستووە، هەتا بە ميز ڕادەگا، ئێستاكێ گووش لەبن خۆى دەكات. نوشتەكەى جەنابت سەربارى ميزەكەى گووشى زياد كرد.

باوكيشت دەڵێ:

- خوشكێ تۆ دەبێ نوشتەكەى لە باليفەكەى بدرووى نەك لە بێجامەكەى. تۆيش سەمەد گيان، هەر توورخۆرى بەتەنيا بەس نييە، بەڵكوو دەبێ لەگەڵ توورخۆرييەكەت، بشخوێنيت. تێگەيشتيت؟

سەمەد باگۆى مامۆستاكەى دايەوە: مامۆستا دەبوو لە ئەوەلڕا وام بڵێييێ!

-————————

تامگێل: نيمچە گێل.

شڕۆ: لێكدانەوە.

حەپەلووش: لووشكردن، هەڵلووشين.

قەمپار: قەپ يان خواردن بە گازگرتن.

دەوێڵين: وێڵ دەبين.

باگۆ: وەرام، جواب.

Sent from Yahoo Mail for iPhone

شیعر\ ئێوارانە ٥٣.. سەردار جاف

بەرەو زەردەی ئاوابوون چووم
ئاوێزانی گرێی گرژی دەچنمەوە
شەو ئافاتم بۆ دادێنێ
نیگاکانم لە بن لامپای چراخانا
کوێر کوێر بوون و
لە پەرێزی بێکەسیدا دروێنەی خەم دەچننەوە
مینا مناڵی لاسار و
چەتوون گەلی وڕکگرتوو
سەرەڕۆ و بەرەڵای کۆڵان
بۆ مەیلی چارۆکەی کەشتییە کۆنەکە
رووەو دەریا شەقاو شەقاو هەنگاو دەنێ
رووخسار شەرمی لێ تەنیووە
سەرەڕۆیەکی ژێوان و
لۆژلۆژ رووەو دەرگای کڵۆم
شانی بە دیوارە زبرەکان دەخشێنێ
چرپە و دەموودوی دوێنێکە
بوونە قوڵپی پەشیمانی
درزی دەرگا واڵا و سەرپشت
شەهلا بە چرپەی تەنزەوە
وێردی بوونە بانگ و سەڵا
وەرەوە وەکو جارانت))
بۆ شاری ئەوین ورەوە
لە گەڵ دەستت
چاکترین قۆندەرەی باتا و
جانتای موغازەی پێستدار و
ئامێری دەرزی دوورمان و
بەتانی گەرم بۆ یار و
((هەنگوینی ساغی بۆ بێنە
هومێدی رەش بووە چراتۆڕی گوزەر

دەنگی زەنگی کلێساکان
بانگی مزگەوت
جاڕدانی جەژن و بەهارێکی نەورۆزی
شەونخونی و
چاوەنواڕی ژوانێ بوو
ماڵ بە ماڵی گەڕەکی گرت
کوچە بە کوچەی دۆراندۆر
لەم شارەوە بۆ شاری دوور
بوو بە هەستی ئاشقانە
چەخماخە گەیشتە تۆڕ و
تاک بە تاکی ئاسق دەڵێ
ئیدی لە غوربەت ناترسم
خۆشمدەوێی خۆشەویسترین کەسم

٢٩ / ١١ / ٢٠٢٣

پاییز.. شیعر: رضا فیض آقایی.. وەرگێڕانی: پشکۆ ناکام

...... ” بە یادی هونەرمەندی تازە کۆچ کردوو”شاهرخ”

شیعر: رضا فیض آقایی
ئاواز : منوچهر طاهر زادە
گۆرانی : شاهرخ

“”””””””””””

لە ئێوارەی پڕ بێزاری و بێ دەنگی
کۆچی غەمگینانەی
پەڕەسێلکە شادەکان
هەواڵی ڕووتبوونەوەی
باغچەکان..
پاییز هات بۆ

دەستبەسەرگرتنی باغ
بۆ کۆکردنەوەی گەڵا
و
چڵە وەریوەکان
کەس سۆراغێکی گوڵ ناکات
کەس سۆراغێکی گوڵ ناکات

وەرە لە کەناری دڵگیری گوڵاڵە سوورە
لە دیوانی گریان شیعرێک بخوێنین
من و تۆ
لەدایک بووی وەرزی خەزانین
من و تۆ
لەدایک بووی وەرزی خەزانین
هەردووکمان پەروەرەکراوی
دامانی گریان
لە هەوای سینەمانا
هەوری گرتووە
چیرۆکی بێ هاوغەمیمان

ئەزانم ، ئیتر چیرۆکی بێ گەڵا
و
زەردھەڵگەڕاوەکەمان
کۆتایی نایە…ئەزانم

وەرە لە کەناری دڵگیری گوڵی سپیدە
لە دیوانی گریان
شیعرێک بخوێنین
من و تۆ
لەدایک بووی وەرزی خەزانین
من و تۆ
لەدایک بووی وەرزی خەزانین
هەردووکمان پەروەرەکراوی
دامانی گریان

پاییز ، پاییزی ڕووتەوە بوو
من و تۆ ، خەستە و چاوبەگریان
من و تۆ ، خەستە و چاو بە گریان

لەسەر گەڵای گوڵاڵە
بۆ دڵێکی تەنگ ئەنووسم
وەرزی دڵ تەنگی پاییز
وەرزی غەمگینی عاشق

“””””””””””””’

وەرگێڕانی : پشکۆ ناکام

فیلمی سینەمایی کوردی “زاڕاوا” خەڵاتی بیست و دووهەمین “جەژنی حافز”ی بەدەستهێنا

مەنسوور جیهانی _

فیلمی سینەمایی کوردی “زاڕاوا” لە دەرهێنانی سینەماکاری کورد “ئەرسەلان ئەمیری” خەڵاتی تایبەتی بیست و دووهەمین خولی “جەژنی سینەمایی حافز”ی بەدەستهێنا.

ڕێوڕەسمی پێشکەش کردنی خەڵاتەکان بە براوەکانی بیست و دووهەمین خولی “جەژنی حافز” دوای ساڵێک وەستان، بە بەڕێوەبەرایەتی “ئومید موعەلیم” و بە بەرهەمهێنانی خاتوو “ئازەر مێعماریان” لە هوتێل “ئێسپیناس پالاس” لە شاری تاران بەڕێوەچوو و خەڵاتی باشترینەکانی سینەما و تەلەفیزیۆنی ئێران بە سەرکەوتوان بەخشرا.

“محەمەدڕەزا عەلیمەردانی” پێشکەش کاریی ئەم جەژنەی بەشی کەرتی تایبەتی ئێران و هەروەها دەرهێنەری بەرنامەکەش لە ئەستۆی “عەلی ئێجی” بوو.

سەرکەوتووانی بەشەکانی سینەما و تەلەڤیزیۆنی بیست و دووهەمین خولی جەژنی سینەمایی “خەڵاتی حافز” بریتی بوون لە:

سینەما:
باشترین فیلم: پێشکەش کرا بە فیلمی سینەمایی “دیداری تایبەت”

(ملاقات خصوصی) لە دەرهێنانی "ئومید شەمس"

باشترین دەرهێنان: بەخشرا بە "ئایدا پەناهەندە" بۆ دەرهێنانی فیلمی سینەمایی "تی تی"

باشترین سیناریۆ: بە شێوەی هاوبەش بەخشرا بە "ئومید شەمس"، "بەهرام ئەرک"، "عەلی سەرئاهەنگ" بۆ نووسینی سیناریۆی "دیداری تایبەت"

باشترین ئەکتەری ئافرەت: بە شێوەی هاوبەش بەخشرا بە خاتوو "ئێلناز شاکردووست" بۆ ڕۆڵ بینین لە فیلمی سینەمایی "تی تی" و خاتوو "سەدەف ئێسپەهبۆد" بۆ ڕۆڵ بینین لە فیلمی سینەمایی "لەوەڕگە" (علفزار)

باشترین ئەکتەری پیاو: بە شێوەی هاوبەش بەخشرا بە "پێژمان جەمشیدی" بۆ ڕۆڵ بینین لە فیلمی سینەمایی "لەوەڕگە" و "بەهرام ئەفشاری" بۆ ڕۆڵ بینین لە فیلمی سینەمایی "فوسیل"

باشترین مۆسیقا: پێشکەش کرا بە مامۆستا "حوسێن عەلیزادە" بۆ ئاوازدانەری فیلمی سینەمایی "ئاتابای" لە دەرهێنانی خاتوو "نیکی کەریمی"

باشترین مونتاژ: بەخشرا بە "عیماد خودابەخش" بۆ مونتاژی فیلمی سینەمایی "بۆ هەموو شتێک" (بی همه چیز)

باشترین بەڕێوەبەری وێنەگرتن: پێشکەش کرا بە "وەحید ئیبڕاهیمی" بۆ وێنەگرتنی فیلمی سینەمایی "باروودۆخی مەهدی" (موقعیت مهدی)

خەڵاتی ڕەوانشاد "عەباس کیاڕۆستەمی": بەخشرا بە "عەلی بۆهڕاد" بۆ دەرهێنانی فیلمی سینەمایی "تێڕوانین" (تصور)

باشترین بەڵگەفیلم: پێشکەش کرا بە "سیاوەش سەفاریان پوور" بۆ دەرهێنانی "کەپیتانی من" (کاپیتان من)

باشترین کورتەفیلم: بەخشرا بە "سەمەد عەلیزادە" بۆ دەرهێنانی "سێزدە ساڵی" (سێزده سالگی)

دەستکەوتی تایبەتی تاکەکەسی: بەخشرا بە "هادی حیجازی فەڕ"

تەلەفیزیۆن:

باشترین گۆرانی تیتراژی فیلم یا زنجیرەدڕاما: بەخشرا بە گۆرانیبێژی کورد "موحسین چاووشی" بۆ خوێندنی گۆرانی "وازم لێبڕێنە" (رهایم کن) و "عەلیڕەزا قوربانی" بۆ خوێندنی گۆرانی "بێ تاوان" (بی گناه)

باشترین ڕوخساری تەلەفیزیۆنی: پێشکەش کرا بە "عادڵ فیردەوسی پوور" بۆ بەرهەمهێنانی بەرنامەی "کۆمەڵەی تۆپی پێی ٣٦٠"

باشترین سیناریۆی تەلەفیزیۆنی: بە شێوەی هاوبەش بەخشرا بە "جەمشید مەحموودی" و "ڕەزا بەهاروەند" بۆ نووسینی سیناریۆی

“پێستی شێر” (پوست شیر)
باشترین دەرهێنانی تەلەفیزیۆنی: بە شێوەی هاوبەش بەخشرا بە “نیما جاویدی” بۆ دەرهێنانی زنجیرەدڕامای “ئاکتۆر” و “جەمشید مەحموودی” بۆ دەرهێنانی زنجیرەدڕامای “پێستی شێر”
باشترین زنجیرەدڕاما: پێشکەش کرا بە زنجیرەدڕامای تەلەفیزیۆنی “پێستی شێر”
باشترین ئەکتەری ئافرەت، کۆمیدیای تەلەفیزیۆنی: بەخشرا بە خاتوو “ڕۆیا ئەفشار” بۆ ڕۆڵ بینین لە زنجیرەدڕامای “ئانتۆن”
باشترین ئەکتەری ئافرەت، دڕامای تەلەفیزیۆنی: بەخشرا بە خاتوو “هودا زەینولعابدین” بۆ ڕۆڵ بینین لە زنجیرەدڕامای “وازم لێبێنە”
باشترین ئەکتەری پیاو، کۆمیدیای تەلەفیزیۆنی: پێشکەش کرا بە “مێهران غەفووریان” بۆ ڕۆڵ بینین لە زنجیرەدڕامای تەلەفیزیۆنی “پیکابی شین” (نیسان آبی)
باشترین ئەکتەری پیاو، دڕامای تەلەفیزیۆنی: پێشکەش کرا بە “عەلیڕەزا کەماڵی” بۆ ڕۆڵ بینین لە زنجیرەدڕامای “پێستی شێر”
خەڵاتی تایبەتی ئەندامانی لێژنەی دادوەران: بەخشرا بە فیلمی سینەمایی کوردی “زاڵاوا” لە دەرهێنانی سینەماکاری سنەیی “ئەرسەلان ئەمیری”
باشترین دەستکەوتی تەکنیکی و هونەری: پێشکەش کرا بە “ئەمیر حوسێن قودسی” بۆ فیلمی سینەمایی “بۆ هەموو شتێک”.

ڕێزی تایبەت لە تەمەنێک خەباتی هونەریی:
هەر لە ڕێوڕەسمی کۆتایی بیست و دووهەمین خولی جەژنی “سینەمایی حافز”، ڕێزی تایبەت لە تەمەنێک خەباتی هونەریی “بێهزاد فەراهانی” ئەکتەری ناوداری سینەما، شانۆ و تەلەفیزیۆنی ئێران گیرا.

زنجیرەدڕامای هەڵبژاردە لە بەرهەمە تەلەفیزیۆنی و کەناڵی پەخشی خۆماڵی ساڵی ٢٠٢١:
بەخشرا بە “خاتوون” لە دەرهێنانی “تینا پاکڕەوان” (ئەم زنجیرەدڕامایە لە بەشی پێشبڕکێدا نەبوو).

نباشد حال دوران غم مخور
دومین مراسم